

Dobrovolná služba
v konžském Bakanja Centre
očima českých dobrovolníků

Jitka Popelková

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jitka POPELKOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Dobrovolná služba v konžském Bakanja Centre
očíma českých dobrovolníků**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti: dobrovolnictví v zahraničí, program Cagliero, situace v Kongu, uplatnění dobrovolníka.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu: Klady a zápory dobrovolné služby v Bakanja centre z pohledu českých dobrovolníků.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese. 5.vyd. Praha: Portál, 2006.

ISBN 80--7367-181--6.

ŠVECOVÁ, J. a kol. Zadarmo jsme dostali, zadarmo dávejme. Praha:

Salesiánská asociace Dona Boska, o. s., 2008.

TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha:

Portál, 2006. ISBN 80--7367-178--6.

VOLENEC, O., Ohniska napětí a konflikty v Africe, Praha: Oeconomica, 2004,

WAISOVÁ, Š., Ve stínu modernity: perspektivy a problémy rozvoje, Plzeň:

Vyd.a nakl.Aleš Čeněk, 2005, ISBN 80-86898-54-7

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Radana Nováková, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **15. února 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **7. května 2010**

Ve Zlíně dne 15. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 3. 5. 2010

.....
Popelková J. Ka

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělěčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce představuje dobrovolnou službu v konžském Bakanja Centre jako jednu z příležitostí, kterou mladým lidem umožňuje projekt Cagliari – salesiánský voluntariát. V teoretické části prezentuje mezinárodní dobrovolnické organizace se zvláštní pozorností k nabídce českých salesiánů. Nastiňuje situaci v Demokratické republice Kongo, a to zejména prostředí Bakanja Centre, kde v posledních letech působí čeští dobrovolníci. Závěr teorie patří jejich přípravě, zázemí a uplatnění v centru pro děti ulice. Praktická část vychází z rozhovorů s bývalými dobrovolníky v Bakanja Centre. Cílem kvalitativního výzkumu je interpretace výpovědí respondentů, s akcentem na označení přínosů, jimiž tato zkušenost dobrovolníky obohatila. Výstupem zkoumání jsou také rizika, krizové momenty a doporučení bývalých dobrovolníků, čímž se tato práce stává cenným nástrojem nejen při formaci zájemců o voluntariát v Bakanja Centre a obdobných zařízeních, ale může sloužit všem, kteří uvažují o smyslu dobrovolnictví v Africe a rozvojové pomoci obecně.

Klíčová slova:

Dobrovolník, dobrovolnictví v zahraničí, mezinárodní dobrovolnické organizace, rozvojová spolupráce, salesiánská pedagogika, životní zkušenosti, Salesiánská asociace Dona Boska (SADBA), Cagliari – salesiánský voluntariát, Demokratická republika Kongo, děti ulice, Dílo Matky Markéty, Bakanja Centre, krizové momenty

ABSTRACT

Bachelor thesis is focus on voluntary in Congo's Bakanja Centre like one part from many opportunities which are provided by Cagliario voluntary project. Theory part shows international voluntary organizations and mainly Czech Salesians projects. Describe situation in Democratic Republic of Congo and Bakanja Centre which is the place where have been working Czech voluntary. End of theory part is focus of their preparation, facilities and their work in centre for homeless children. Practical part is based on ex-voluntaries in Bakanja Centre. The purpose of qualitative research is to notice the benefits for voluntaries. Research conclusions are also risks, dangerous and recommendations from ex-voluntaries. That's why has this bachelor thesis valuable asset for voluntary applicant in Bakanja Centre or others. So on is this bachelor thesis useful for all the people who are thinking about voluntary in Africa or humanitarian help generally.

Keywords:

Volunteer, volunteering abroad/in a foreign countries, international volunteers organizations, development cooperation, salesian pedagogy, experiences of life, salesian association of Don Bosco (SADBA), Cagliario – salesian volunteering, Democratic Republic of Congo, street children, Work of Mother Margueritte, Bakanja Centre, Crisis moments

Za odborné vedení mé práce, za ochotu a laskavost děkuji Mgr. Radaně Novákové, Ph.D.

Poděkování patří také bývalým dobrovolnicím v Bakanja Centre, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout.

V neposlední řadě děkuji mým blízkým, kteří mě podporovali nejen při dobrovolné službě v Bakanja Centre, ale následně i během studia a při realizaci této práce.

Motto:

„Já jsem odjela pracovat, učit, potkávat, objevovat, pokud jsem během své cesty zanechala aspoň v někom nějakou pozitivní stopu, jsem moc ráda a věřím, že to smysl mělo“ (bývalá dobrovolnice v Bakanja Centre).

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	12
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 DOBROVOLNICTVÍ V ZAHRANIČÍ	15
1.1 MEZINÁRODNÍ DOBROVOLNICKÉ ORGANIZACE	15
1.1.1 IAVE – International Association for Volunteer Effort (Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí).....	15
1.1.2 UNV - United Nations Volunteers (Dobrovolnický program OSN).....	16
1.1.2.1 The World Volunteer Web	16
1.1.3 EVS - European Voluntary Service (Evropská dobrovolná služba)	17
1.1.4 České organizace pro mezinárodní dobrovolnické programy.....	18
2 PROJEKT CAGLIERO – SALESIÁNSKÝ VOLONTARIÁT	19
2.1 SADBA, SALESIÁNSKÁ ASOCIACE DONA BOSKA	19
2.2 DON BOSCO, ZAKLADATEL SALESIÁNŮ	19
2.3 SALESIÁNSKÝ VÝCHOVNÝ STYL	19
2.4 SALESIÁNSKÉ DÍLO V SOUČASNOSTI	20
2.5 DOBROVOLNÍK V ZAHRANIČÍ PO VZORU GIOVANNI CAGLIERA.....	21
3 SITUACE V DEMOKRATICKÉ REPUBLICE KONGO	22
3.1 DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA KONGO	22
3.2 MĚSTO LUBUMBAŠI	24
3.2.1 Struktura obyvatelstva.....	25
3.2.2 Fenomén “děti ulice”	25
3.2.3 Salesiáni v Lubumbaši	26
3.2.4 Dílo Matky Markéty - Oeuvres Maman Margeritte (OMM)	27
4 DOBROVOLNÍK V DÍLE MATKY MARKÉTY	31
4.1 HISTORIE SPOLUPRÁCE S ČESKÝMI DOBROVOLNÍKY	31
4.2 POŽADAVKY OD DOBROVOLNÍKA	31
4.3 PŘÍPRAVA DOBROVOLNÍKA	31
4.4 FINANČNÍ SPOLUÚČAST	32
4.5 ŽIVOT V BAKANJA CENTRE.....	33
4.5.1 Škola.....	33
4.5.2 Internát	33
4.5.3 Víkendový provoz.....	34
4.5.4 Sociální služba	34
4.5.5 Ošetřovna	35
4.5.6 BBC neboli Knihovna Bakanja Centre	35
4.5.7 Prázdninový režim	35
4.6 ZAMĚSTNANCI BAKANJA CENTRE.....	36
4.6.1 Salesiáni	36
4.6.2 Další zaměstnanci.....	36
4.7 DOBROVOLNÍCI	37
4.8 NÁPLŇ PRÁCE.....	38
4.8.1 Pracovní doba.....	40

4.8.2	Odpočinek	40
4.8.3	Supervize.....	41
4.9	RIZIKA DOBROVOLNÉ SLUŽBY	41
4.9.1	Zdravotní rizika	41
4.9.2	Jazyková bariéra	42
4.9.3	Spolupráce se zaměstnanci	42
4.10	PŘÍNOS DOBROVOLNICKÉ SLUŽBY	43
II	PRAKTICKÁ ČÁST	44
5	REALIZACE VÝZKUMU	45
5.1	CÍLE VÝZKUMU	45
5.2	HLAVNÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY	45
5.3	METODY VÝZKUMU.....	46
5.4	VÝZKUMNÝ VZOREK	46
5.5	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	48
6	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	49
6.1	POZITIVNÍ ASPEKTY DOBROVOLNÉ SLUŽBY	50
6.2	NEGATIVNÍ ASPEKTY DOBROVOLNÉ SLUŽBY	58
6.3	KRIZOVÉ MOMENTY A VYPOŘÁDÁNÍ SE S NIMI.....	67
6.4	RADY A DOPORUČENÍ	70
7	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	74
	ZÁVĚR	76
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	77
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	80
	SEZNAM OBRÁZKŮ	81
	SEZNAM TABULEK.....	82
	SEZNAM PŘÍLOH.....	83

ÚVOD

Vědomí rostoucích možností mít více, snadněji a nejlépe ihned to, po čem jsme zrovna zatoužili, je sice příjemné, ale současně je třeba si připustit, že seberychejší získání nejmodernějších produktů nezaručuje uspokojení a radost trvalého charakteru. Více či méně pozorně tu a tam zahlédneme snímky lidí žijících na hranici chudoby. Jejich hmotné zabezpečení a možnosti jeho vylepšení jsou pro nás nepředstavitelně omezené, ale přesto právě tito lidé zpravidla působí klidně, spokojeně a svým úsměvem nás až zahanbují.

Tento rozpor naskýtá nepřehledné množství reakcí, od těch ignorujících spoluzodpovědnost za přerozdělení světového bohatství až k utopistickým vizím o jeho rovnoměrném využití všemi lidmi. Není v mých silách a ani cílem této práce polemizovat nad přínosem či společenským dopadem jednotlivých postojů. Chci zde představit konkrétní formu rozvojové spolupráce, která právě na tuto situaci reaguje, a proto záměrem této práce je seznámit čtenáře s možností dobrovolné služby v konžském Lubumbaši. Co přináší českému dobrovolníkovi zkušenost mezi opuštěnými dětmi v chudé čtvrti afrického velkoměsta? Má snad větší cenu než dobrovolná služba u nás? A potřebují nás tam vůbec anebo potřebujeme my je?

Když jsem v září 2005 odjížděla na roční dobrovolnou službu do centra pro děti bez domova v konžském Lubumbaši, měla jsem jen mlhavou představu, co mě tam čeká a zda-li tato zkušenost kladně obohatí nejen mě, ale také ty, pro které mi ten čas byl dán. Přirozené obavy z neúspěchu a nenaplněných očekávání se mísily s touhou po dobrodružství a potřebou být užitečná. Jak to vidím dnes a jak svou zkušenost hodnotí další čeští dobrovolníci, kteří působili v Bakanja centre? Co nám tato služba dala a vzala?

Právě touto bakalářskou prací chci hledat odpověď na položené otázky, které se týkají přínosu dobrovolné služby z pohledu bývalých dobrovolníků.

V teoretické části se budu nejprve věnovat tématu dobrovolnictví v zahraničí a představím projekt Cagliari, jako jednu z možností jeho realizace, který nabízí čeští salesiáni. V samostatné kapitole pak uvedu čtenáře do situace v Kongu a blíže se soustředím na život ve městě Lubumbaši s akcentem na neblahý fenomén „dětí ulice“. Dále se zaměřím na aktivity tamních salesiánů v boji proti tomuto znepokojujícímu sociálně-patologickému jevu. Závěrečnou kapitolu teoretické části soustředím na spolupráci s dobrovolníky, zapojení dobrovolníků při jejich činnosti.

Co se týče použitých zdrojů informací, pro obecné informace o dobrovolnictví v zahraničí budu vycházet zejména z materiálů občanského sdružení Hestia – Národní dobrovolnické centrum a z publikace Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích od předních českých expertů na oblast dobrovolnictví. O projektu Cagliariu jsem čerpala informace přímo u jejich pracovníků a z příruček, které vydává Salesiánská asociace dona Boska.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOBROVOLNICTVÍ V ZAHRANIČÍ

V současném světě, díky vysokému stupni techniky globálně propojeném a zároveň plném obrovských kontrastů, představuje dobrovolnictví fenomén, překračující hranice států, náboženských i sociálních skupin a ukazující na možnost soužití, které je založené na vzájemné pomoci a solidaritě (Tošner, Soszanská, 2006, str.23).

Dobrovolnictví v zahraničí se dnes nabízí lidem jako jedna z možností či výzev ke spolupráci na zlepšení životních podmínek v celém světě. Je třeba si také uvědomit, že se jedná svým způsobem o výsadu dokládající hmotné bohatství jeho realizátorů. Bez nároku na finanční odměnu za odvedenou práci se dobrovolník vydává do vzdálených krajín, aby sloužil tamním potřebám. Často si hradí i cestu, případně další náklady s cestou spojené.

Dobrovolná služba sice nepřináší peněžní obohacení, jedná se ale o životní zkušenost k nezaplacení.

Zkušenosti, které dobrovolníci získají během svého působení v cizí zemi, pak mohou dobře využít ve své profesionální kariéře. Údaj o dobrovolném působení a s ním spojené jazykové znalosti jsou významnými pozitivy v každém životopise žadatele o práci (Tošner, Soszanská, 2006, str.25).

Než si blíže představíme dobrovolnický program Cagliari, uvedme nejprve významné mezinárodní organizace, které se profesionálně zabývají dobrovolnictvím po celém světě v nejrozmanitějších oborech. Vždy se ovšem jedná o práci pro organizaci neziskovou nebo státní.

1.1 Mezinárodní dobrovolnické organizace

1.1.1 IAVE – International Association for Volunteer Effort (Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí).

Tato charitativní organizace registrovaná v Kalifornii ve Spojených státech byla založená v roce 1970 skupinou dobrovolníků, kteří v dobrovolnictví viděli prostředek, jímž se dají vytvořit mosty porozumění mezi zeměmi a kulturami. Jedná se o jedinou mezinárodní organizaci, jejíž prvořadým cílem je podpora, posílení a oslava rozvoje dobrovolnictví v celém světě. IAVE se tak stala celosvětovou sítí dobrovolníků, dobrovolnických organizací a center, a její členové jsou přítomni ve více jak 70 zemích. Většina členů asociace působí v rozvojových zemích. IAVE má stálého konzultanta v Ekonomické a sociální radě

OSN (ECOSOC) a přidruženého konzultanta Odboru poskytování informací veřejnosti OSN (DPI). Asociace je také členem konfederace nevládních organizací OSN a přímo spolupracuje s Dobrovolnickým programem OSN, jemuž věnujeme následující odstavec.

1.1.2 UNV - United Nations Volunteers (Dobrovolnický program OSN)

V roce 1970 vznikl také Dobrovolnický program OSN (UNV). Dobrovolnou službu považuje za účinný způsob, jímž se jednotlivci angažují pro mír a rozvoj po celém světě a mohou tak ovlivnit šíři a povahu tohoto rozvoje. Nejen samotní dobrovolníci ale celá společnost tak může těžit z důvěry, ze solidarity a vzájemné občanské výpomoci, o níž dobrovolná služba svědčí. Jak uvádí Tošner, Soszanská (2006) jedinečností tohoto programu je, že se jedná o dobrovolnickou iniciativu podřízenou Rozvojovému programu OSN (UNDP) a funguje v rámci zastoupení UNDP v jednotlivých státech.

Důležitou roli dobrovolnictví ve společnosti zdůraznil generální tajemník OSN Kofi Annan při zahájení Mezinárodního roku dobrovolníků v roce 2001, kdy označil dobrovolníka za nositele procesu změn ve společnosti. Vyzdvihuje jeho tvořivou energii, která pomáhá hledat a otvírat zdroje a možnosti nových řešení, čímž se dobrovolník stává mostem v procesu spolupráce mezi státem, komerčním sektorem a sektorem neziskových organizací (Hestia, 2005).

Dobrovolníci OSN jsou kvalifikovaní a zkušení muži a ženy více než 140 národností, kteří pracují jako odborníci a terénní pracovníci v rozvojových zemích. Na žádost agentur OSN, vlád a dalších partnerů, program UNV dnes mobilizuje přibližně 8000 dobrovolníků, kteří jsou angažováni do projektů pomáhajících rozvoji, humanitárních operacích a udržování míru.

1.1.2.1 The World Volunteer Web

UNV své služby však neomezuje jen na kvalifikované odborníky, kteří dobrovolně spolupracují na zahraničních misích. Od roku 2002 tak například provozuje webové stránky The World Volunteer Web, na nichž informuje zájemce o možnostech dobrovolné

služby v projektech nejrozmanitějšího zaměření prakticky po celém světě. Jedná se o on-line centrum, kde se zájemci o dobrovolnou službu mohou seznámit s konkrétními organizacemi a jejich programy, sdílet zdroje a koordinovat činnosti. Zároveň se také snaží mobilizovat akce na podporu Rozvojových cílů tisíciletí¹.

Tuto iniciativu realizuje ve spolupráci s následujícími organizacemi :

CIVICUS: World Alliance for Citizen Participation

Inter-American Development Bank (IDB)

International Association for Volunteer Effort (IAVE)

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC)

Merrill Associates

Millennium Campaign

OneWorld.net

1.1.3 EVS - European Voluntary Service (Evropská dobrovolná služba)

EVS je programem Evropské unie pro neformální výchovu a vzdělávání, otevřeným mladým lidem ve věku 18 – 30 let. EVS zabezpečuje Generální ředitelství Evropské komise pro výchovu a kulturu (DG EAC), v rámci programu Mládež v akci (Youth in action).

Důležitým faktorem pro zájemce o dobrovolnou službu v Evropě nejsou ani jeho jazykové schopnosti ani dosažené vzdělání, ale především jeho motivace poznat život v cizích zemích, střetnout se s odlišnou kulturou, vyzkoušet si práci v mezinárodním týmu mladých lidí a v neposlední řadě pomoci místní komunitě.

¹ Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals, MDG) podepsaly všechny členské státy OSN a také Švýcarsko a Vatikán v roce 2002. Stanoví osm prioritních úkolů, kterými se do roku 2015 mají odstranit nejpálčivější problémy rozvojového světa. Jedná se o následující cíle: Odstranit extrémní chudobu a hlad. Dosáhnout základního vzdělání pro všechny. Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti. Snížit dětskou úmrtnost. Zlepšit zdraví matek. Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi. Zajistit udržitelný rozvoj životního prostředí. Vytvořit světové partnerství pro rozvoj.

1.1.4 České organizace pro mezinárodní dobrovolnické programy

S polistopadovým rozvojem občanské společnosti se i v ČR začínají objevovat organizace, které se systematicky věnují podpoře dobrovolníků a hledají způsoby, jak efektivně využít dobrovolnické úsilí u nás ale i v zahraničí. V roce 1998 vzniklo v rámci občanského sdružení HESTIA Národní dobrovolnické centrum, které usiluje o rozvoj dobrovolnictví a koordinuje činnost regionálních dobrovolnických center a programů.

Krátce po vzniku centra se utváří také Koalice dobrovolnických iniciativ coby sdružení organizací zapojených do programu rozvoje dobrovolnictví. Jejím cílem je rozvoj dobrovolnických programů a dobrovolnických center v rámci tohoto programu. Koalice je navenek prezentována o.s. Hestia. Členy Koalice dobrovolnických iniciativ jsou akreditovaná i neakreditovaná dobrovolnická centra z celé České republiky (Hodač, 2009).

Na poli dobrovolnictví v zahraničí Hestia zprostředkovává Evropskou dobrovolnou službu (EDS).

Mezi nejvýznamnější české organizace, které vysílají dobrovolníky na dlouhodobé projekty patří DUHA - sdružení dětí a mládeže pro volný čas, přírodu a recesi a INEX - sdružení dobrovolných aktivit. Obě organizace vyvíjí svou činnost od devadesátých let minulého století a ročně zprostředkovávají dobrovolnickou zkušenost v zahraničí pro stovky mladých lidí. Zároveň také přijímají zahraniční dobrovolníky pro službu v ČR.

2 PROJEKT CAGLIERO – SALESIÁNSKÝ VOLONTARIÁT

Projekt Cagliero se řadí do široké nabídky aktivit českých salesiánů, skrze který mohou mladí lidé získávat dobrovolnické zkušenosti zejména v zahraničních salesiánských střediscích. Cagliero nabízí prostor nejen pro krátkodobý voluntariát (např. animace letních táborů pro děti v Bulharsku), ale zaměřuje se především na dlouhodobé projekty. Long-Term Volunteering (LTV) tedy dlouhodobá dobrovolná služba se chápe jako souhrnný název pro dobrovolnické příležitosti, které se konají po celém světě a které trvají tři měsíce až dva roky (Hodač a kol., 2009).

2.1 SADBA, Salesiánská asociace Dona Boska

Realizaci projektu Cagliero zaštiťuje občanské sdružení SADBA, Salesiánská asociace Dona Boska se sídlem v Praze. Podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolné službě, je projekt Cagliero – salesiánský voluntariát, akreditovaný na Ministerstvu vnitra České republiky.

Prioritou tohoto programu je zprostředkování dobrovolné služby v salesiánských střediscích, které fungují na stylu výchovy Dona Boska, zakladatele salesiánů.

2.2 Don Bosco, zakladatel salesiánů

Don Bosco (1815-1888) coby italský kněz směřoval svou pozornost převážně na chudé chlapce. Reagoval tak na negativní dopad průmyslové revoluce v 19. století, který znamenal mimo jiné příliv dětí a mladých lidí za prací do velkých měst. Zde ale často přežívali v nuzných podmínkách a v boji o přežití se uchýlovali k násilí a kriminalitě. Právě oni si však získali srdce Dona Boska, který je vedl na základě preventivního systému.

2.3 Salesiánský výchovný styl

Preventivní výchovný styl, na němž stojí salesiánská pedagogika, se snaží vytvářet takové prostředí, které umožňuje předcházet veškerému špatnému chování mladých lidí a motivuje je k dobrému. Tento systém se plně opírá o rozum, laskavost a víru. Klade vysoké požadavky na vychovatele, z jehož přístupu musí mladý člověk cítit, že je přijímán, brán vážně. Vychovatel není ten, kdo dává rozkazy, ale ten, kdo mladého člověka osobně doprovází a skrze vlastní příklad se stává jeho motivací k dobrému chování (Švecová a kol., 2009).

Velký důraz se klade na tzv. stálou asistenci, tedy stálá přítomnost vedoucího mezi mladými lidmi. V mnoha salesiánských domech či střediscích bývá tato potřeba uspokojena díky dobrovolníkům, kteří jsou „na place“, k dispozici pro neformální setkání s mladými lidmi, připraveni naslouchat, ochotni přijmout bez výhrad. Dobrovolníci se tím otevírá široké pole působnosti, neboli prostor, do kterého se zpravidla kvalifikovaným pracovníkům nedaří proniknout kvůli časovému vytížení, ale který zároveň hraje podstatnou úlohu při budování osobního vztahu s mladými lidmi.

2.4 Salesiánské dílo v současnosti

Dnes se realizují projekty následující výchovný styl Dona Boska ve 130 zemích světa. Po vzoru svého zakladatele pracují salesiáni zejména ve větších městech s dětmi a mládeží ohroženými sociálně-patologickými jevy. Skrze kvalitní nabídky pro využití volného času jim dávají příležitost k objevení a rozvinutí dobra, které v sobě má každý mladý člověk. Snaží se také uspokojit přirozenou touhu mladého člověka po poznání smyslu života, po jeho naplnění. Salesiáni jsou přesvědčení, že správně prožívaná víra je v jejich hledání může nasměrovat k dobrému cíli.

Věrní svému původnímu poslání zůstávají především v zemích tzv. třetího světa. Fenomén dětí ulice, tzv. dětských bezdomovců v ulicích velkoměst, patří k závažným problémům, jehož negativní důsledky pro celou společnost se snaží zmírňovat také salesiáni. Blíže se této problematice budeme věnovat v následující kapitole o Kongu, na konkrétním příkladě z města Lubumbaši.

Naopak v zemích tzv. rozvinutého světa dnes salesiáni hledají způsob realizace svého původního poslání obtížněji. Dalo by se říci, že bojují o svou identitu. Ve městech vyspělých států se jen zřídka můžeme setkat s dětmi či mládeží, kteří by zde volně přežívali a byli nuceni se sami postarat o živobytí. Nejedná se zde o materiální nouzi, spíše hovoříme o strádání citovém a duchovním, jehož negativní dopad pozorujeme na dětech a dospívajících. A v mnohém bývá uspokojení této složky osobnosti obtížnější než zajištění primárních potřeb. Co potřebují právě tito mladí lidé? Jak aplikovat preventivní systém? táží se dnes salesiáni, kteří hledají cestu, jak sladit původní myšlenku se současným stavem tzv. vyspělé společnosti. Dětem a mladým lidem je zvláště ve městech nabízena pestrá škála volnočasových aktivit. Mohou si vybírat z nejrůznějších sportů či umělecky zaměřených činností, anebo raději využívat jednorázových nabídek nízkoprahových zařízení. Na nedostatek pozornosti či nezájmu ze strany dospělých a společnosti vůbec si rozhodně nemohou

stěžovat. Ba naopak, nabídka často převyšuje poptávku. Stejně jako ostatní vládní či nevládní organizace, které působí v oblasti výchovy dětí a mládeže, tudíž musí hledat, čím je oslovit, jak reagovat na jejich potřeby.

2.5 Dobrovolník v zahraničí po vzoru Giovanni Cagliera

Zapojení se do dobrovolné služby je jednou z nabídek, kterými dnešní salesiáni vychovávají.

Nejvíce roste ten, kdo pomáhá růst druhým. Toto heslo je náplní naší činnosti. Chceme pomáhat mladým lidem tím, že je učíme pomáhat druhým. Snažíme se, aby mladý člověk našel a převzal odpovědnost za svůj život. Jsme si vědomi toho, že odpovědnost k sobě samému lze nalézt přijetím zodpovědnosti za druhé (Švecová, 2009).

A proč Cagliero? Giovanni Cagliero byl první salesián vyslaný na misie mimo Evropu. Od roku 1875 působil např. v Uruguay, Nikaragui či Argentině. Skupina salesiánů pod vedením Giovanni Cagliera tak dala vzniknout prvnímu salesiánskému dílu v Jižní Americe. Proto právě v jeho šlépějích, s odhodláním sloužit potřebným i za hranicemi vlastní země, se rozhodli jít také čeští následovníci myšlenek Dona Boska.

3 SITUACE V DEMOKRATICKÉ REPUBLICE KONGO

Demokratická republika Kongo je vedle Bulharska, Indie, Mexika, Německa a Zambie jednou ze zemí, do které SADBA vysílá své dobrovolníky.

Povědomí o životě v Demokratické republice Kongo (République démocratique du Congo : RDC, dále jen Kongo) je u nás jen velmi mlhavé. Přestože se jedná o 3. nejrozlehlejší stát v Africe, zužuje se naše vnímání této země na představu o přetrvávající válce, a tudíž hladu, uprchlících, násilí na ženách a dětských vojácích. Vzhledem k tomu, že se jedná o africký stát, bude tam určitě většina populace zasažena virem HIV a silně omezena analfabetismem. Abychom ji neviděli příliš pesimisticky, jistě tam bude krásná, divoká a nespoutaná příroda.

A nejsme daleko od skutečnosti, platící ovšem jen pro část země, tzv. oblast velkých jezer. V příhraniční oblasti se Rwandou a Ugandou se totiž stále nedaří nastolit mír. Dále zde proto zůstávají mírové jednotky OSN, aby zajistili bezpečnost civilního obyvatelstva. Situace na východě země zůstává vypjatá a dopady na místní obyvatelstvo drastické. V další části Konga je situace poměrně stabilizovaná.

3.1 Demokratická republika Kongo

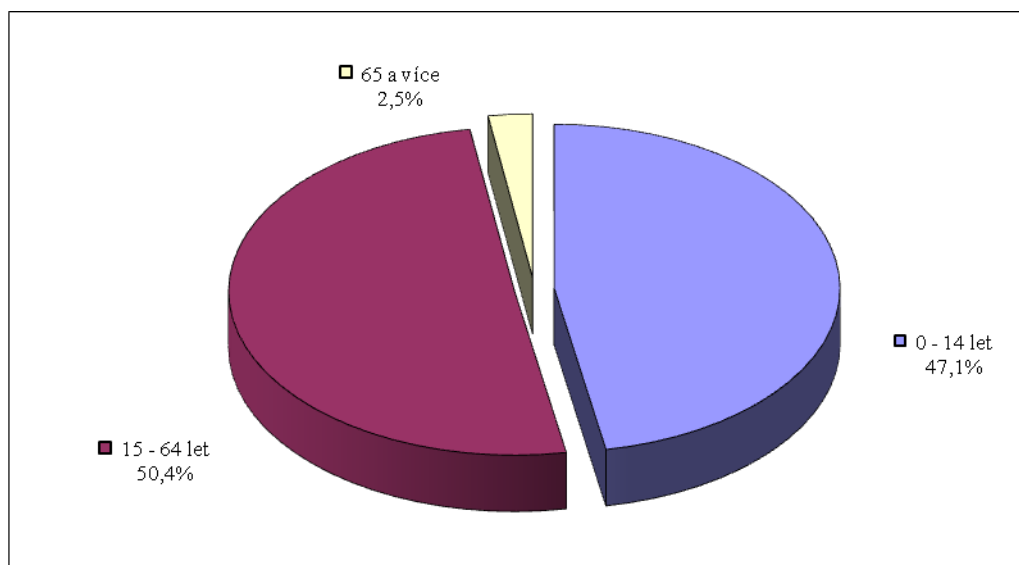
Základní údaje

Údaj	Hodnota
Rozloha země	2 345 410 km ²
Počet obyvatel (údaj z roku 2007)	66 514 506
Průměrný věk obyvatelstva	52 let
Podíl zaměstnanců	13%
Průměrný roční přírůstek obyvatelstva	3%
Podíl městského obyvatelstva	29%
Úřední jazyk	francouzština

Tabulka 1: Kongo v číslech

Jak lze vidět ve výše uvedené tabulce, podíl městského obyvatelstva tvoří 29%, což je číslo v porovnání s ostatními africkými zeměmi vysoké.

Obyvatelstvo

Obrázek 1: Věková struktura obyvatelstva

Graf věkové struktury obyvatelstva ukazuje, že zhruba 50% obyvatel země je v aktivním věku. V důsledku občanské války a zahraniční agrese zahynulo v posledních 10 letech cca 4 až 5 miliónu osob.

V zemi žije přes 250 etnik s převahou etnika Bantu a cca 300 tisíc cizinců. Další významná etnika jsou Lubové, Kongové, Lundové, Mongo, Tetela, Zandové, Mangbetuové. Důležitá je také regionální příslušnost.² (web MZV ČR) Úředním jazykem Konga je francouzština, ale Konžané hovoří až 250 dialektů. Národní dialekty jsou vypsány v níže uvedené tabulce.

Dialekt	Oblast
Lingala	Od hlavního města Kinshasy po Kisangani
Kiswahili	Od provincie Katanga do Kivu až k oblasti velkých jezer
Tshiluba	Provincie Kasai
Kikongo	Provincie Bas - Congo a Bandundu

Tabulka 2: Národní dialekty

² Etnická a regionální příslušnost hraje v politice významnou roli. Za Mobutua byla privilegovanou etnickou skupinou skupina Ngombe, ze které Mobutu pocházel a obyvatelé Rovnickové provincie (Equateur). Vláda Kabily seniora se opírala o svahilofonní obyvatelstvo Východu (regiony Katanga, Maniema, obě Kivu).

V dnešní vládě jsou rovnoměrně zastoupeny všechna významnější etnika a regiony. Z cizinců jsou nejvíce zastoupeni Belgičané, Francouzi, Libanonci, Pákistánci, Angolané, Konžané (Kongo-Brazzaville), Západoafričané. Na východě žijí Mulengové (Banyamulengové) příbuzní s Tutsiji z Rwandy, jejichž statut není vyjasněn a je stále příčinou napětí.

V roce 2005 věnoval zeměpisný měsíčník National Geographic Africe. Podtrhuje nejen krásu přírody, ale také její bolavá místa. Do situace v Demokratické republice Kongo uvádí čtenáře následovně:

„Jen málo států světa postihl tak katastrofální kolaps jako Kongo. Zemi po 30 let rozkrádal a odíral diktátor Mobutu Sese Seko, pak ji dál deptalo šest let anarchie a občanské války. Dnes je Kongo zničeným kolosem střední Afriky, státem o málo menším než západní Evropa.

Během šesti let občanské války v Kongu – vyprovokované silnou etnickou nenávisť a nekořečnými přemi o obrovské zásoby zlata, diamantů, dřeva a koltanu, minerálu používaného k výrobě špičkové elektroniky – v níž zahynul jeden prezident a která otevřela zemi invazním armádám nejméně šesti sousedních států, zahynuly více než 3 miliony lidí, hlavně civilistů. Zkosili je především hlad a nemoci, byla to nejhorší humanitární katastrofa od 2. světové války.

Co do budoucna? Vypukne válka a země se rozpadne na menší znesvářené státy? Možná. Mohl by křehký, ale nadějný mír vydržet a dát tak Kongu šanci využít pohádková bohatství? I to si lze představit.” (National Geographic, 2005)

3.2 Město Lubumbaši

Dobrovolníci v projektu Cagliari jsou vysíláni do konžského Lubumbaši.

Město leží v jihovýchodním výběžku Konga a je centrem provincie Katanga. Statistiky uvádějí, že ve městě žije jeden milion obyvatel. Jedná se o druhé největší město RDC, ihned po hlavním městě Kinshase, která je vzdálená 1570 km. Bezprostřední ohrožení válečným konfliktem v této oblasti nyní nehrozí. Většina obyvatel přesto nadále přežívá na hranici bída, za kterou se považuje jeden dolar na den.

3.2.1 Struktura obyvatelstva

Lubumbaši je klasickým městem tzv. rozvojového světa, v němž žije hrstka obyvatel na vysoké úrovni. V luxusně vybavených domech mají své služebnictvo, k přepravě po městě využívají své řidiče v nejmodernějších značkách aut apod. Tito lidé, ať už místní nebo přistěhovalci, pracují obvykle ve vrcholovém managementu nadnárodních společností, které mají ve městě pobočky. Jejich děti navštěvují prestižní soukromé školy.

Střední vrstva je také velmi malá. Tvoří ji nejčastěji zaměstnanci mezinárodních společností, zdravotníci v privátních zařízeních, pedagogové působící na středních školách a univerzitě. Životní úroveň můžeme přirovnat k úrovni střední vrstvy u nás.

Většinová populace ovšem přežívá na hranici bídy. Prostá obydlí z vlastnoručně vypálených cihel, prostor oken a dveří obvykle vyplňuje látkový závěs. Živí se prodejem své nadbytečné úrody či vlastních produktů (chléb, dřevěné uhlí apod.), drobným obchodováním, službami (krejčí, holiči, fotografové apod.) a v neposlední řadě pracují také v místním dole při těžbě malachitu. A nejsou to jen dospělí, kdo tyto mnohdy těžké práce zastávají, také děti se musí zapojit ve snaze o zajištění živobytí pro sebe a svou rodinu. Mnohé děti jsou tudíž od útlého věku nuceny dát přednost práci před školou.

3.2.2 Fenomén “děti ulice”

Dobrovolníci se ve svých centrech zaměřují především na opuštěné děti. Nastiňme si tedy situaci této věkové skupiny právě v Kongu, konkrétně v Lubumbaši.

Běžná konžská rodina čítá 5-10 dětí, a pro většinu rodičů stále platí, že děti jsou jejich největším bohatstvím. Paradoxně ale přibývá dětí bez domova, které přežívají v ulicích velkých měst, odkázaných jen na sebe samé bez jakékoli podpory rodiny, natož státu.

Za smutný fenomén posledních let se považují děti ulice (“les enfants de la rue”), který mapují například webové stránky Human rights watch. Počet dětí na ulici konžských měst odhaduje na 20 tisíc. Nejvíce jich je určitě v hlavním městě Kinshase, a následují další velká města – Lubumbaši, Goma atd. Jsou to zejména uprchlíci z války, sirotci, a děti nazývané “sorciers” (čarující či očarované, v moci kouzel a čar-viz.níže).

Děti na ulici žijí v naprosté volnosti, tudíž rychle ztrácí smysl pro povinnost, postrádají jakoukoli formaci, jejich jediným zájmem je starost o uspokojení nejzákladnějších životních potřeb. Mnohdy pracují v náročných podmínkách jako například těžba nerostů, pře-

nášení těžkých nákladů ve skladech aj. Není jistě divu, že se většina těchto dětí uchyluje ke kriminalitě, vandalismu, toulání, žebrotě, krádežím a prostituci.

Děti nazývané “sorciers”

Tento jev se ukazuje ve více afrických zemích. Rodiče nebo okolí zpozoruje u dítěte nadpřirozené schopnosti...

Bohužel to nejsou jen děti, kdo zde silně věří v moc kouzel a čar. A tak je plno záhad, nevysvětlitelných událostí, nehod přičítáno nadpřirozeným mocnostem. Bývá nasnadě obvinít dítě z posedlosti zlými duchy, čímž se vysvětlí rány osudu, které rodina utřžila. Aby se předešlo dalším ztrátám, je třeba onoho malého kouzelníka rychle vyhnat z domu. Ovšem mnohdy je to jen snaha zamaskovat vlastní provinění. Každopádně má spousta dospělých strach z “očarování”, a proto se snaží chránit před jejich dosahem.

“Sorciers” jsou tedy vyloučeny z vlastní rodiny a ocitají se tak na okraji společnosti. Někdy rodiče obviní své dítě z očarování, aby ho “mohli” vykázat z domu, aniž by uvedli, že skutečným důvodem jsou finanční problémy.

Šíření a následky tohoto jevu jsou alarmující, tito “malí čarodějové” se často stávají oběťmi zneužívání a špatného jednání. Nemálo tomu napomáhají i různé sekty, které udržují svoje členy v této víře tolik škodlivé pro děti.

Orgány státní správy se bohužel tímto znepokojivým fenoménem zabývají jen zřídka, a řeší pak zejména jeho negativní důsledky ve společnosti. Na poli prevence šíření rizik neblahého společenského dopadu tohoto jevu ale stát nefunguje. Do řešení příčin a důsledků, které sebou nesou dětští bezdomovci se proto zapojují nevládní organizace, zejména mezinárodního charakteru.

3.2.3 Salesiáni v Lubumbaši

Kongo patří mezi první salesiánské misijní území na africkém kontinentě, a to založením odborného učiliště v Elizabethville (dnešní Lubumbaši) v roce 1911 skupinou belgických salesiánů vedených bratrem Giuseppe Sak. Pro porovnání můžeme zmínit, že na našem území začali salesiáni pracovat o 16 let později, když pod vedením P. Ignáce Stuchlého v roce 1927 otevřeli svůj první dům ve Fryštáku u Zlína.

V roce 1959 byla ustanovena provincie Střední Afrika (AFC-Africa Central), která mimo Konga zahrnuje také jeho východní sousedy: Rwandu a Burundi.

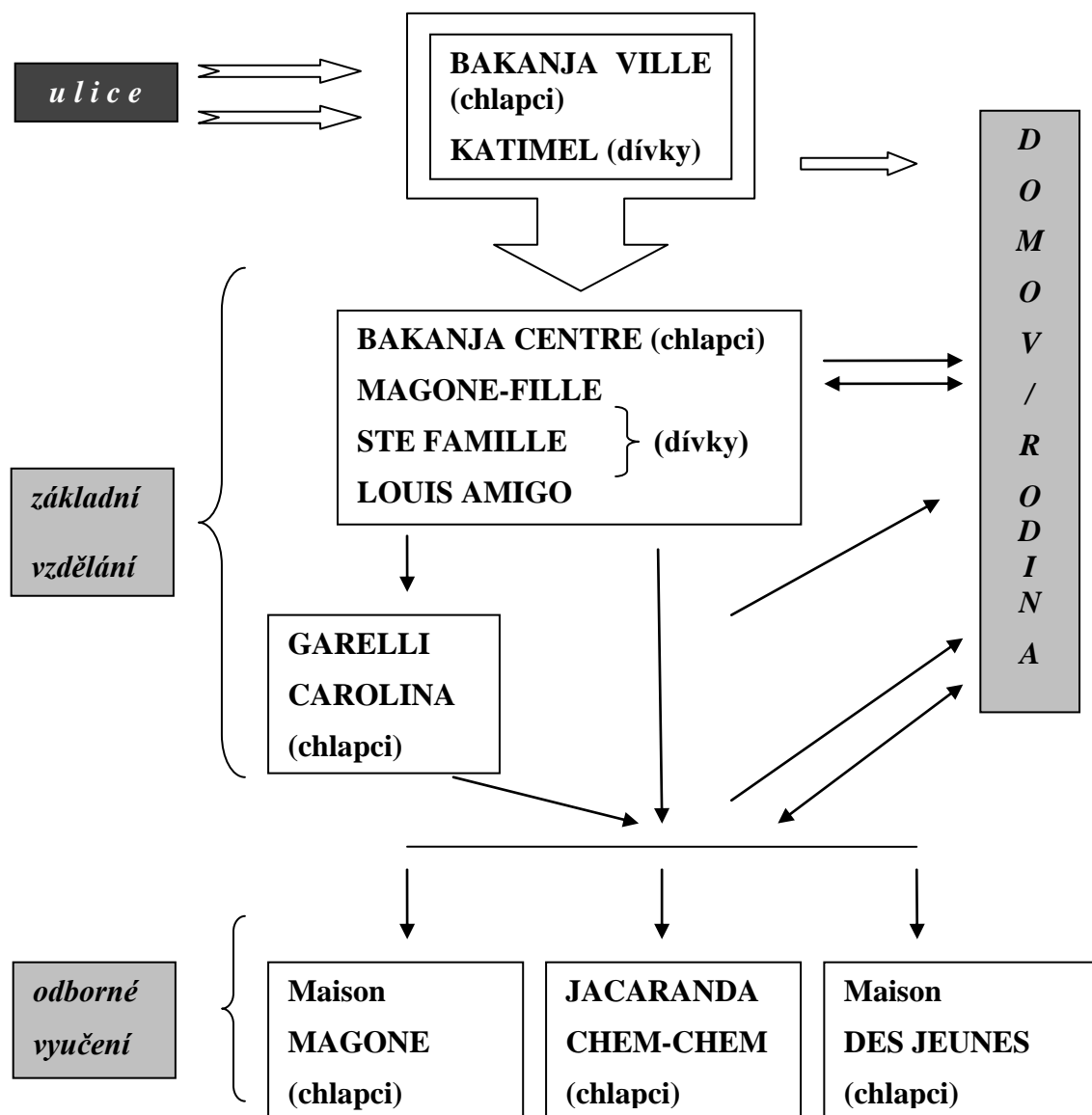
Přímo v Lubumbaši dílo Dona Boska slouží širokému spektru nejen mladých lidí. Za své téměř stoleté působení zde salesiáni vybudovali vzdělávací ústavy všech stupňů i moderně vybavené zdravotnické zařízení. Mezi jejich nevýznamnější instituce, které dnes bývají řízeny místními salesiány ve spolupráci s belgickými misionáři, patří: Základní a střední škola Imara (Collège Imara), Střední průmyslová škola Salama (Ecole secondaire technique Salama), Střední odborné učiliště pro mládež (Cité des jeunes), Teologický institut (Theologicum), Nemocnice Don Bosco Afia (Polyclinique Don Bosco Afia).

Vzdělání, resp. zdravotní péče v těchto centrech je poskytována za financí samotných uživatelů. Jedná se o praxi v celé zemi, již základní vzdělání si musí žáci či spíše jejich rodiče platit, stejně jako ošetření u lékaře či pobyt v nemocnici. Proto zůstává mnoho těch, kteří si vzdělání ani zdravotní péči nemohou dovolit. Tím se přibližujeme do již zmiňovaného “zачarovaného kruhu”, kdy se dítě pro rodiče stává finančně neúnosným, a proto končí na ulici. Jejich nárůst se markantně projevil v posledním desetiletí v souvislosti s občanskou válkou v 90. letech minulého století (od r. 1994 spojená s genocidou ve Rwandě) a pádem Mobutova režimu (1997), který zemi držel v podstatě od získání nezávislosti na Belgii (1960). Salesiáni věrni své tradici, která je posílá právě k těm opuštěným dětem a mladým lidem, tudíž v roce 1994 rozjíždí svůj projekt Dílo Matky Markéty (Oeuvres Mamman Margeritte), jehož středem pozornosti jsou právě děti ulice – dětští bezdomovci.

3.2.4 Dílo Matky Markéty - Oeuvres Mamman Margeritte (OMM)

Vzniká proto belgické občanské sdružení OMM, které nese své jméno po matce Dona Boska Markétě, která ho vytrvale podporovala ve službě mladým. Jako vzor mateřské péče ji převzali salesiáni pro vytvoření komplexního programu péče o děti ulice, kteří především postrádají právě onu bezpodmínečnou mateřskou lásku.

Nyní, v roce 2010, čítá OMM 12 domů ve městě a okolí, které denně slouží několika stovkám opuštěných dětí a mladých lidí. Prioritou salesiánů zůstává navrácení dítěte do jeho vlastní rodiny, což bývá zpravidla dlouhý proces vyjednávání s dětmi a rodiči nebo příbuznými. Dále jim zajišťují vzdělání a zdravotní péči.

Schéma domů Díla Matky Markéty

Jako kontaktní centrum slouží ve středu města dům Bakanja Ville, kde děti mohou nezávazně přijít přenocovat, uvařit si jídlo z vlastních surovin, umýt se a vyprat oblečení. Této možnosti denně využívá průměrně 150 dětí, především chlapců. Pokud projeví zájem, jejich případem se začnou zabývat sociální pracovníci, kteří dohledávají rodinu a řeší možnost jeho navrácení do ní. Také dostává nabídku získat vzdělání v některém z dalších domů OMM.

Největším centrem OMM je Bakanja Centre v okrajové čtvrti města. Do šesti tříd základní školy dochází přibližně 300 chlapců, přibližně 80 z nich zde žije na internátě. Je zde základní škola, kuchyně s jídelnou, sociální zařízení (se svými sprchami s tekoucí vodou pat-

ří Bakanja centre v porovnání se standardem místních obyvatel k nadprůměrně vybaveným domům), internát, ošetřovna, sklad se školními pomůckami a oblečením, kancelář sociálního pracovníka, pokoje pro salesiány i dobrovolníky, společenská místnost s televizí. Blíže se na Bakanja Centre zaměříme v následující kapitole.

Starší žáci mohou získat vyučení v sousedním Maison Magone, který má kapacitu pro 70 učňů. Necelá polovina je ubytována na internátě. Nejsou to jen obory spojené se zemědělstvím jako je pěstování plodin a chov užitkových zvířat, ale také tradiční řemesla jako ševcovina, výroba uměleckých či užitkových předmětů, ať už ze dřeva, mědi či keramiky, čemuž se zde mladí chlapci mohou přiučit a v životě zúročit. Nabídka je zde opravdu velmi široká, nechybí ani obory jakými jsou elektrikář, zámečnický, instalatér apod.

Naopak čistě na zemědělství je zaměřena farma Ferme Jacaranda. Leží asi 10 km za městem na poměrně osamoceném a rozlehlém pozemku. Všech 40 mladých chlapců zde žije na internátě. Kromě pěstování plodin a chovu dobytka byly zbudovány i rybníky, kde se žáci učí chovu a lovu ryb.

Na obdobném principu funguje i další farma Ferme Chem-Chem na opačné straně města. Kromě 60 internistů, do učení přichází ještě 10 žáků z okolí.

Širší oblast pro vyučení dále mladým chlapcům nabízí dům Maison des jeunes na okraji města. 30 internistů spolu se 100 externími žáky v něm získávají dovednosti ve stavebnictví a stolařských dílnách.

Další salesiánské domy, Maison Garelli a Carolina, spojuje poloha mimo město Lubumbaši a rodinná atmosféra. Domy jsou rozmístěny v nedalekých vesnicích a žije v nich 15-20 chlapců, kteří docházejí do tamních škol. Vzdálení se od centra velkoměsta, a především osobnější přístup představují možnost realizace sekundární prevence rizik spojených s volným životem na ulici.

Také pro dívky, které se ale na ulici dostávají poměrně méně často, salesiáni v rámci díla OMM mají svá střediska. Obdobně jako Bakanja Ville pro chlapce slouží dívkám dům Katimel Filles coby kontaktní místo. Využívá je přibližně 20-30 dívek denně. Dále jsou to 3 domy Magonne – fille, Maison Ste Famille a Maison Louis Amigo jsou domy v okrajových částech města o kapacitě 15 – 20 děvčat. K nim se zpravidla umísťuje 1-3 nejmenší chlapci, kteří se na ulici objeví, věkově kolem 3 let. Dívky z ulice jsou pro výchovu v náhradních zařízeních zpravidla náročnější než chlapci, proto osobní pozornost v rodinném duchu je téměř nezbytná. Děvčata se učí v místních školách.

Úroveň jednotlivých center OMM přímo závisí na odborném i laickém personálu, který se dětem věnuje. Kromě salesiánů, jejichž mnohaletá formace obsahuje i pedagogiku a základy psychologie, v domech pracují i učitelé, vychovatelé a sociální pracovníci, kteří ne vždy mají alespoň základy pedagogiky či sociální práce. To se právě odráží na standardu péče o děti v jednotlivých domech.

Je ovšem nutno připomenout, že hovoříme o výchově v neevropském prostředí, na které jsme zvyklí a podle něhož posuzujeme ostatní modely. Čeští učitelé se snaží dostát požadavkům MŠMT, aby v procesu vzdělávání byly respektovány individuální potřeby žáků a bylo jim umožněno v rámci jejich dispozic dosáhnout osobního maxima (Vrchovská, 2008). To kopíruje evropské vzdělávací normy. Požadavek individuálního přístupu není ale celosvětově uznávaný ideál. V Africe je silně zakořeněný kolektivismus, vzájemná solidarita se upřednostňuje před osobním prospěchem.

4 DOBROVOLNÍK V DÍLE MATKY MARKÉTY

Vedení OMM je otevřeno dobrovolníkům. Vychází z přesvědčení, že dobrovolnická zkušenost pozitivně formuje mladého člověka, který současně svou osobností přináší do centra nové podněty, nadšení a inspiraci. Belgický misionář P. Eric Meert, který stál u zrodu OMM a dodnes stojí v jeho čele, udržuje kontakty také ve své rodné zemi, odkud převážně dobrovolníci přichází. Dosud zde tak pracovalo mnoho Belgičanů, ale objevili se i občané dalších západoevropských států, kteří přijeli nezištně věnovat svůj čas a energii dětem ulice.

4.1 Historie spolupráce s českými dobrovolníky

Od roku 2005, kdy OMM kladně reagovalo na výzvu českých salesiánů o přijetí jejich dobrovolníků, se k této mezinárodní dobrovolnické spolupráci zařazují také Češi. SADBA v rámci projektu Cagliari dosud proškolila a vyslala 4 dobrovolnice, které v Bakanja Centre pracovali 12 měsíců. K přípravnému kurzu se také připojila studentka Vyšší odborné školy Caritas v Olomouci, která si centrum zvolila pro absolvování své praxe během studia. Plánovaný 3 měsíční pobyt si na místě prodloužila, a v centru nakonec pracovala jako dobrovolnice celkem 6 měsíců. V tomto školním roce 2009/2010 se pro OMM připravuje další dobrovolník.

4.2 Požadavky od dobrovolníka

Od kandidátů o voluntariát v Kongu se požaduje znalost francouzského jazyka, který je zde úřední řečí. Přestože děti a mladí lidé hovoří zejména mateřským jazykem, svahilštinou, francouzština zůstává nezbytným prostředkem pro dorozumění se spolupracovníky i širší veřejností, v obchodech a institucích ve městě. Také výuka od základní školy probíhá ve francouzském jazyce, požadavek její znalosti tudíž není nahodilý, ale zcela oprávněný.

Spolu se zájemci o dobrovolnou službu v ostatních zemích světa musí dobrovolník absolvovat přípravný kurz.

4.3 Příprava dobrovolníka

Pro zájemce o tuto zkušenost organizuje SADBA ČR každoročně 8 přípravných kurzů v průběhu školního roku. Od prvních nezávazných setkání, která slouží k ujasnění představ a očekávání od dobrovolníků, Sadby a přijímajících organizací, se postupně filtrují vhodní kandidáti do jednotlivých středisek, s nimiž se podepíše dobrovolnická smlouva. Jejich

účast na přípravných setkáních, kterých se zpravidla účastní i bývalí dobrovolníci, je povinná.

Podle webových stránek projektu Cagliari příprava dobrovolníka pro zvolené místo jeho činnosti spočívá v absolvování pedagogického kurzu (zvláštní pozornost je věnována metodám D. Boska), psychologického kurzu o sebepoznání, komunikaci a práci v týmu, metodiky přípravy programů pro děti a mládež, zdravotní, Dále je zajištěna formace dobrovolníka pro život v komunitě a přijetí jiné kultury, s tím mimo jiné souvisí seznámení se s kulturní, společenskou, dějinnou, náboženskou a jazykovou stránkou dané země, poslání mise, apod. Dobrovolníci, kteří nepracují aktivně v některém ze salesiánských děl v ČR, musí absolvovat 1-4 týdenní praxi v některém salesiánském zařízení v ČR nebo zahraničí.

4.4 Finanční spoluúčast

Ačkoliv dobrovolníci pracují bez nároku na finanční odměnu, musí tedy počítat s ušlým ziskem, a navíc ještě být připraveni k finanční spoluúčasti při zapojení se do programu. U přípravných víkendů to činí 300 Kč za víkend jako příspěvek na stravu a ubytování. Víkendy se konají v různých, zpravidla salesiánských centrech pro děti a mládež po celé republice. Dopravu jim ale hradí SADBA ze státní dotace.

Výše další finanční spoluúčasti dobrovolníka v Kongu se odvíjí dle podpory od Evropských strukturálních fondů a státního rozpočtu ČR na daný školní rok a ze sponzorských darů. Obvykle se z těchto zdrojů podaří zajistit prostředky na úhradu víza, povinného i doporučeného očkování (proti žluté zimnici, resp. žloutence, choleře aj.), antimalarické profylaxe, tedy léků do jisté míry chránících před malárií, poněvadž se jedná o oblast s běžným výskytem této závažné nemoci. Zpravidla se z dotací pokryje i cestovní připojištění, v některých letech byly dokonce i prostředky na úhradu sociálního a zdravotního pojištění v ČR. Naopak úhrada přepravy do místa působení bývá plně v režii dobrovolníka, což pro Kongo znamená přibližně 60 000,- Kč za zpáteční letenku. Strava a ubytování už pak jde na náklady přijímací organizace, OMM dokonce vyplácí dobrovolníkovi kapesné ve výši 15 dolarů měsíčně. Kapesné ovšem není běžnou praxí, záleží na ochotě a zejména možnostech přijímací organizace.

Pro představu, kolik stojí dobrovolnický pobyt v Kongu na jednoho dobrovolníka, uvádím v příloze rozpočet (viz. Příloha PI: Finanční rozpočet).

4.5 Život v Bakanja Centre

Dříve než budeme hovořit o náplni dobrovolné služby v Bakanja Centre, nejprve se podívejme, jak to v domě chodí.

Jak už jsme zmínili, toto centrum má vlastní základní školu, internát, školní jídelnu s kuchyní, hřiště, umývárnu, sklad s oblečením a školními pomůckami, kancelář sociálního pracovníka, zázemí pro salesiánskou komunitu, pokoje pro hosty apod. Jeho primárním účelem je tedy zajištění vzdělání pro děti ulice. Pro žáky Bakanja Centre i klienty všech dalších domů OMM, zaměstnance a jejich rodinné příslušníky zde funguje také ošetrovna.

4.5.1 Škola

Školní rok trvá stejně jako u nás od září do června. Základní škola podle frankofonního modelu má 6 ročníků. V Bakanja centre jsou žáci do jednotlivých tříd rozdělováni nikoli dle věku, ale podle stupně znalostí, které jsou ověřovány při nástupu do školy. Největší přísun nových žáků je s příchodem nového školního roku, ale do školy se děti připojují i v jeho průběhu. Třídy v Bakanja Centre mají v průměru 40 žáků, což je na africké poměry ještě podprůměrný stav. Ty běžné často vzdělávají 60 – 80 žáků, přestože rozlohou bývají třídy srovnatelné s našimi. Není neobvyklé, že v lavicích pro dva se tísní čtyři žáci. V Bakanja Centre žáci nemusí do školy nosit uniformu, jak to vyžadují ve státních školách. Každou třídu vyučuje místní učitel.

Pro chlapce, kteří výuce nestačí, mají problémy s učením anebo vzhledem k fyzické vyčerpanosti jsou jejich znalosti téměř nulové a v prvních ročnících třídy by tudíž značně přechánili, pro tyto žáky se v centru každoročně otevírá tzv. doučovací třída („classe de rattrapage). Nejen pro omezenou kapacitu učebny, ale i z nezbytnosti věnovat žákům větší pozornost, třídu navštěvuje 15-20 starších žáků. Za úspěch se považuje, pokud se naučí číst, psát a počítat.

4.5.2 Internát

Pro chlapce žijící v centru trvale, resp. přechodně využívající internátu, se centrum snaží vyplnit volný čas. Je to zejména sport, z něhož vítězí fotbal. Oblíbené jsou také stolní hry, jako dáma, karty atp. Kluci též věnují svou energii do drobné práce, kterou je potřeba k udržení chodu centra, jako je úklid společných prostor. Za odpracované hodiny si pak mohou koupit nové oblečení ve skladu oděvů. Před večerí ještě mají chlapci z internátu studijní hodinu, v níž si opakují probrané učivo a připravují úkoly.

4.5.3 Víkendový provoz

Sobota dopoledne je vyhrazena zájmovým skupinám jako je skaut, sborový zpěv aj., do kterých se mohou zapojit všichni žáci. Odpoledne slouží internistům, aby si vyprali své prádlo. Také se věnují hře a domácím pracím.

Speciální denní režim má neděle, kdy je centrum otevřeno všem dětem z ulice, nikoliv tedy pouze jeho žákům. Kluci zde přichází už ráno, aby se zúčastnili bohoslužby, která začíná v 9h. Po ní každý dostane kousek mýdla, a kluci se vrhnou na praní svého většinou silně znečištěného oblečení. V mezcíase si mohou hrát, jiní jen volně pobíhají po nádvoří, často nazí, poněvadž svůj jediný obleček se jim právě suší. V poledne každý dostane oběd. Odpoledne je možnost se podívat na film, příp. jsou nabízeny drobné hry a samozřejmě fotbal.

4.5.4 Sociální služba

Přes týden navíc funguje v centru kancelář sociálního pracovníka, jehož prioritou je narovnání rodinných vztahů. Každému žákovi s příchodem do centra, nejčastěji z Bakanja Ville, se zakládá osobní karta s fotografií. Uvádí se zde mimo jiné důvody, pro které se chlapec ocitl na ulici, jaká je nynější rodinná situace. Tato zpráva se později aktualizuje s každou návštěvou v rodině a následnými rozhovory s dítětem. Největším úspěchem sociálních pracovníků je úspěšné včlenění dítěte do vlastní rodiny.

Jeho aktivita tedy stojí na dvou hlavních okruzích komunikace, a to s žáky na jedné straně a s rodinou na straně druhé.

Je to zpravidla složitý a dlouhý proces. Od příchodu dítěte do Bakanja Centre, kdy se postupně začínají vyjasňovat důvody, pro které dítě opustilo rodinu, přes ochotu dítěte navštívit vlastní rodinu až po souhlas rodiny i dítěte k jeho návratu.

Dále se od sociálního pracovníka očekává intervence v případě závažných kázeňských přestupků, s nimiž si učitelé neumějí poradit. Formou rozhovoru se snaží dohledat příčiny nevhodného chování a domluvit se na dalším postupu, aby se tato situace neopakovala.

Bakanja Centre má jednoho stálého sociálního pracovníka, což nasvědčuje tomu, že úspěšnost práce měřená počtem navrácených dětí, nebude moc vysoká. Občas bývá sociální pracovník posílen kolegou, ať už z řad salesiánů nebo pedagogů, ale to jen krátkodobě, podle současných finančních možností centra. Otevírá se zde proto velký prostor pro asistenci dobrovolníka, jehož aktivita není závislá na finanční odměně.

4.5.5 Ošetřovna

Služeb bezplatného ošetření zde mohou využít klienti všech domů OMM. Na ambulanci se střídají dva místní zdravotníci, pro závažnější případy je k dispozici lůžková část, která může posloužit až 15-ti pacientům. Nejčastěji se ošetřují drobná zranění a léčí malárie. Zejména v období dešťů (listopad – duben) malárie různého stupně závažnosti postihne téměř každého. Denně se na ošetřovně Bakanja Centre léčí průměrně 2 – 5 pacientů s malárií.

Objevují se i případy fyzického týrání dítěte, ať už ze strany rodiny, léčitelů nebo sekt vymítajících d'ábla.

4.5.6 BBC neboli Knihovna Bakanja Centre

Samostatnou kapitolu si jistě zaslouží Knihovna Bakanja Centre (Bibliotheque Bakanja Centre, odtud BBC), kterou zde založila právě česká dobrovolnice a jejíž provoz plně spadá do režie dobrovolníků. Volný prostor bývalé učebny a následné přechodné noclehárny pro internisty se vyklidil, a postupně vybavil několika knihami a dětskými časopisy. Další dobrovolníci pak prostory vymalovali a vytvořili tak velmi atraktivní prostředí pro žáky, kteří si zde ve volném čase rádi přichází číst nebo jen listovat v knihách či cestovat po mapách.

4.5.7 Prázdninový režim

Dvuměsíční prázdniny kladou zvýšené požadavky na vychovatele, aby dětem zajistili náhradní mimoškolní program. Je zároveň patrný zvýšený tlak na sociálního pracovníka, aby s internisty navštěvoval rodiny a řešil s nimi možnost návratu dítěte domů.

Prázdninový provoz se podobá nám známému příměstskému táboru. Od pondělí do pátku se pro internisty i externí žáky připravuje zábavný program, do kterého se mohou zapojit. Začátkem prázdnin se chlapci rozdělí na skupiny 10 – 20 členů, jejichž vedoucími se stávají nejstarší z nich. Realizuje se tak jeden z pilířů salesiánské pedagogiky, že převzetím zodpovědnosti za druhé mladý člověk nejlépe dospívá a přebírá zodpovědnost za svá rozhodnutí. Pro tyto mladé lidi, je přijetí této role zvláště významné. Mnohé z nich jakoby nikomu nepatřily, vyrůstaly mimo domov od útlého věku a najednou dostávají důvěru, jsou jim svěřeni další lidé. Samozřejmě je nutné, aby tito mladí vedoucí byli doprovázeni vychovateli, kteří jejich představy o nové funkci usměrní a povedou správným směrem.

4.6 Zaměstnanci Bakanja Centre

4.6.1 Salesiáni

Salesiáni v Bakanja Centre tvoří komunitu spolu se salesiány z Bakanja Ville a Maison Magone. Minimálně na školní rok se jedná o stabilní sestavu, kterou představuje 8-10 spolubratrů. Jimi se rozumí již vysvěcení kněží, řádoví bratři a také stážisti, tedy studenti bohoslovectví, kteří během 7-letého studia musí navíc 2 roky pracovat v salesiánském středisku. Komunita se pravidelně schází 2x týdně, v neděli a ve čtvrtek, při společné večeři. Během ní a zejména po ní je prostor ke vzájemnému sdílení, k diskusi o starostech a radostech jednotlivých domů a otevírají se i „mimopracovní“ témata.

Přímo v Bakanja Centre jsou v posledních letech trvale dva salesiáni, Konžan a Belgičan, a na školní rok přichází 1 – 2 stážisti, místní seminaristi, kteří se připravují na kněžství. Ředitelem střediska je nyní místní salesián. Řízení školy bývá zpravidla svěřeno stážistovi.

4.6.2 Další zaměstnanci

Spolu s nimi se chlapcům věnují i další zaměstnanci domu. Ti se skládají ze 6 třídních učitelů, navíc jeden učitel se přibírá pro tzv. doučovací třídu.

Jeden stálý sociální pracovník bývá přechodně posilován dalším kolegou, jeden školní rok zde například působila řádová sestra, kterou její kongregace pro tuto službu vyslala.

Na ošetřovně se střídají dva místní zdravotníci.

Na každý rok také přicházejí do centra 2 – 4 mladí muži, kteří se touží stát salesiány. Jedná se o tzv. aspiranty, kteří nejsou součástí komunity, ale žijí přímo s chlapci. Aspiranti tak získávají reálnou představu, co služba dětem obnáší a zda-li v ní opravdu nachází své poslání. Ke konci školního roku by měli mít jasno, jestli chtějí nastoupit na mnohaletou salesiánskou formaci anebo jim toto prostředí neseďí. Samozřejmě i salesiánská komunita posuzuje vhodnost aspirantů k tomuto povolání a doporučí je pro studium nebo je odpovědně shledá jako nevhodné kandidáty.

Pro kompletní výčet zaměstnanců Bakanja Centre musíme doplnit ještě pracovníka, který má na starosti školní kuchyni. Ten dostane vždy přiděleny 3 - 4 žáky, kteří mají službu a spolu s nimi připravuje obědy. A ještě jsou zde dva kuchaři pro komunitní kuchyni.

4.7 Dobrovolníci

Ve většině případů jsou to jednotlivci, kteří působí v Bakanja Centre krátkodobě 3 – 6 měsíců. Během roku se zde vystřídají 2 - 4 dobrovolníci, kteří se soustředí na rozvoj vzdělávacích a volnočasových aktivit žáků. V převážné většině se jedná o absolventy oborů pedagogiky, psychologie a sociální práce, a tak zde působí jako asistenti při výuce, při práci sociálních pracovníků, při volnočasových aktivitách atp.

Výjimku tvoří belgická dobrovolnice v důchodovém věku, která na ošetřovně OMM pracuje již čtvrtým rokem jako zdravotní sestra. A uplatňuje se nejen ve své původní profesi, chlapcům věnuje pozornost i „mimo ordinační dobu“, naslouchá jim a hraje s nimi karetní a deskové hry. Také zašívá potrhané oděvy a přešívá ty nevyhovující, zkrátka dává dětem plně k dispozici své schopnosti a dovednosti, její dobrovolnická práce má velký přínos pro celé OMM.

Další výjimku, ovšem už ne tak zdařilou, tvořila 16-ti členná skupina spolužáků belgického gymnázia, kteří přijeli organizovat program pro chlapce během velkých prázdnin. V Bakanja Centre strávili 3 týdny, které pro stávající zaměstnance znamenaly krátkodobou adaptaci na zcela odlišný rytmus v centru a zvýšenou angažovanost pro zajištění technické stránky pobytu mladých dobrovolníků. Neznalost místní řeči a osobní nevyzrálость většiny studentů pro animaci dětí a mladých chlapců mnohdy starších než oni samy, zanechaly spíše negativní dojem. Není pochyb, že dobrovolníci byli obeznámeni s místem, do něhož přijeli a také, že se nadšeně zapojili do aktivit pro děti. Přivezli nové hry a nápady pro tvořivé činnosti s dětmi, které se snažili jim předat. Měli ale příliš málo času, jehož efektivní využití komplikovala jazyková bariéra, některým dobrovolníkům se k tomu přidaly i zdravotní obtíže. Navíc chyběl místní koordinátor, který by jejich úsilí korigoval a umocnil spoluprací s místními kolegy. Děti byly z dobrovolníků nadšené, vítaly nové hry, přestože fotbalu snad ani nic konkurovat nemůže. Těšilo je hlavně to, kolik mladých bělochů jim věnuje svou pozornost. Nutno připomenout, že ta mnohdy přehnaná pozornost byla možná především kvůli krátkodobé angažovanosti. U stálých zaměstnanců a dlouhodobých dobrovolníků v centru je prakticky nemožná. A právě oni si pak vyslechli stesky dětí po odjezdu skupiny dobrovolníků. Zatímco mladí studenti z Evropy si touto formou užili prázdniny, nahlédli do tolik odlišné kultury, přiložili ruku ke společnému dílu a o této zkušenosti budou svědčit mezi svými blízkými dost možná jako o jednom z mnoha prázdninových zážitků, naopak pro opuštěné africké chlapce už toto setkání tolik přínosné nebylo, natož

pro zaměstnance centra. Zde se již dotýkáme samotného přínosu dobrovolnické služby, který dále rozebereme u spolupráce s českými dobrovolníky, a na který se jich budu přímo dotazovat v praktické části této práce.

4.8 Náplň práce

Konkrétní pracovní náplň dobrovolníka se zpravidla utváří až na místě. To s sebou sice nese úskalí, že dobrovolník před odjezdem nemá jasnou představu o svém využití, zároveň ale má pole působnosti plně otevřené k uplatnění a využití svých schopností a dovedností. S lehkou nadsázkou by se dalo říci, že se dobrovolník může plně realizovat v oblasti výchovy, formálního i neformálního vzdělávání, rozvojové spolupráce. Nepochybně získává cenné životní zkušenosti.

Hlavní, ale dost obecně definovanou náplní práce dobrovolníka pro OMM, je věnovat se dětem a mladým lidem, kteří využívají služeb centra. Přestože to zní prostě a jednoduše, jedná se skutečně o základní roli dobrovolníka. OMM vítá tyto lidi, kteří jsou rádi s dětmi a dávají jim tak zakusit laskavost, přijetí, osobní zájem. Přesně tak charakterizuje Kopřiva (2006, str.15) roli pomáhajícího pracovníka.

Pomáhající pracovník se však velmi často setkává s lidmi v nouzi, v závislém postavení, kteří zpravidla potřebují víc než pouhou slušnost: přijetí, spoluúčast, porozumění, pocit, že pomáhajícímu pracovníkovi nejsou na obtíž, že pracovník je neodsuzuje. Pátrají po signálech, které by jim pomohly vytušit kvalitu prožitků pracovníka při vzájemném kontaktu. Nacházejí je při každém setkání v drobných neverbálních projevech pracovníka. Nemusí je ani vědomě vnímat. Stačí, že tyto projevy vytvářejí určitou atmosféru, která klienty posiluje či naopak sráží. Klient potřebuje důvěřovat, cítit se bezpečný a přijímaný. Bez tohoto vztahového rámce se práce pomáhajícího stává jen výkonem svěřených pravomocí.

Zaměstnanci domu se zpravidla snaží dětem věnovat pozornost, někdy i nad rámec své pracovní doby, přesto ale už není v jejich silách při tak omezeném počtu pracovníků věnovat se více dětem i ve volném čase či se individuálně soustředit na výuku slabších žáků.

Riziko spojené s nejasnou představou o své konkrétní náplni práce pramení z přirozené obavy o smysluplně stráveném čase. Dobrovolník touží být prospěšný, potřebuje se cítit užitečný, proto by rád přesně věděl, co se od něj očekává a mohl posoudit, zda-li tomu může vyhovět.

Jako osvědčené měřítko vhodnosti pro tuto službu se ukazuje dosavadní zkušenost s prací s dětmi, nejlépe již v salesiánských střediscích pro možné ztotožnění se jejich výchovným stylem. Člověk z ní může pozorovat, jak ho děti přijímají, jestli ho baví trávit s dětmi více hodin denně a nakolik v tom vidí smysl.

Zároveň se musí připravit, že realita, v níž děti a mladí lidé dospívají, bude zcela odlišná a těžko pochopitelná.

Je třeba rozlišovat mezi soucitem a empatií (vcítěním). Při soucitu se se svým protějškem ztotožníme. Můžeme ztratit hranice a být zaplaveni lítostí, pobouřením úzkostí z toho, co se druhému člověku děje. Druhý by však víc potřeboval, abychom mu sice rozuměli, ale zároveň nebyli vychýleni ze svého těžiště. Při empatii si dovedeme představit a procítit, co se v druhém děje. Rozpoložení druhého člověka správně a citlivě zachycujeme, ale zůstáváme sami sebou. V tomto druhém případě jsme připraveni pomáhat tak, jak to vyžaduje situace, a nikoliv jak to vyžadují naše emoční potřeby. (Kopřiva, 2006, str.79)

Autor varuje před soucitem a zdůrazňuje, že teprve na základě empatie jsme připraveni pomáhat. V případě zahraničních dobrovolníků na projektech rozvojové spolupráce je vcítění se velmi nesnadné. Jazyková bariéra, odlišné výchovné prostředí a životní podmínky přirozeně limitují možnost správné empatie místního člověka.

Dosavadní činnosti českých dobrovolníků v Bakanja Centre byly velmi rozmanité a vycházely z jejich možností a představ. Od výuky matematiky, doučování slabších žáků, přes kurzy psychologie pro učitele, asistenci sociálních pracovníků, zřízení a provoz knihovny (již zmiňované BBC), ozdobnou malbu na zdech centra až po správu skladu s ošacením a školními pomůckami. A téměř každý den nechyběly drobné hry, krátké procházky, rozhovory více či méně správně pochopené. Dle svých možností někteří dobrovolníci působili i v ostatních domech OMM, kde například poskytovali školení učitelům či spolupracovali při výuce žáků. Mimo zařízení OMM se pro děti v menších skupinách také konaly krátké výlety do místního muzea, zoologické zahrady, a dokonce i na prohlídku pivovaru, které byly také v režii dobrovolníků. Jindy zase byla cílem vycházek návštěva dětí hospitalizovaných mimo Bakanja Centre.

4.8.1 Pracovní doba

Na základě pracovní smlouvy o dobrovolné službě (viz. Příloha PII: Smlouva přijímací organizace-dobrovolník), se dobrovolník zavazuje k odpracování 40-ti hodin týdně. Vzhledem k tomu, že dobrovolník žije v centru, které bychom mohli přirovnat k velkému dětskému domovu, jeho denní služba nekončí po 8 hodinách. Jinými slovy v centru je stále živo, a pak víceméně záleží na dobrovolníkovi, kolik času mladým věnuje.

Vedení OMM v této oblasti ponechává dobrovolníkům volnost a spoléhá na jejich odpovědný přístup. Kromě smluvených vyučovacích hodin či přednášek, záleží na dobrovolníkovi jak s daným časem naloží. Po počáteční adaptaci se obvykle stává členem této velké domácnosti, v níž přijímá svůj podíl zodpovědnosti na jejím chodu, aniž by přitom striktně sledoval hodinky.

4.8.2 Odpočinek

I doba odpočinku je stanovena ve smlouvě o dobrovolné službě, přesto její čerpání se odehrává obtížněji. Jak jsme načrtli v předchozích kapitolách, pracovní doba se poměrně složitě vymezuje. Už jen skutečnost, že dobrovolník bydlí přímo v centru, znesnadňuje rozdělení času na pracovní a mimo pracovní, resp. odpočinkový. Krátké procházky s dětmi lze chápat jako práci i zábavu. Zejména na začátku dobrovolné služby má dobrovolník tendenci svůj čas plně věnovat dětem. Opakuje si jejich jména, rozpoznává tváře, učí se základní svahilská slova a začíná se věnovat i konkrétním úkolům. Přestože zatím necítí únavu a služba v novém prostředí mu přináší uspokojení, je nezbytné, aby si v této fázi stanovil vlastní pracovní dobu. Tu můžeme připodobnit k hranici ve vztahu, o které hovoří Kopřiva (2006, str.47).

Hranicí ve vztahu mezi dvěma lidmi zde míníme dělítko, které určuje, co je záležitostí mou a co je záležitostí druhého.

Kdyby bral člověk životní zájmy všech ostatních lidí (případně i zvířat, rostlin a přírody jako celku) stejně vážně jako své osobní životní zájmy, pak by nepřežil. Každý tedy má v první řadě na starosti sám sebe.

Je zdravé držet se zásad platných v mezinárodních vztazích i ve vztazích mezilidských, vztah mezi pomáhajícím a klientem nevyjímaje.

4.8.3 Supervize

Kromě doby odpočinku je ve prospěch dobrovolníka také smluvena supervize (viz. Příloha PII: Smlouva mezi vysílající a přijímající organizací). Vysílající organizace vyžaduje od té přijímající, aby dobrovolníkovi zajistila supervizora. Jeho roli zaujímá salesián OMM.

Supervisor má být průvodcem, který pomáhá supervidovanému jedinci, týmu, skupině či organizaci vnímat a reflektovat vlastní práci a vztahy, nacházet nová řešení problematických situací. Supervize může být zaměřena na prohloubení prožívání, lepší porozumění dané situaci, uvolnění tvořivého myšlení a rozvoj nových perspektiv profesního chování. Současně může být supervize také modelem učení.

Cílem supervize tak může být vyšší uspokojení z práce, zvýšení její kvality a efektivity, prevence profesního vyhoření. Je prokázáno, že prostřednictvím „dominového efektu“ může být dobrá supervize prospěšná nejen supervidovanému, ale především jeho klientům, žákům, zaměstnancům atd. (dostupné z <http://www.supervize.eu/o-supervizi/co-je-supervize/>).

Dle smlouvy se setkání se supervizorem uskutečňuje pravidelně, vždy 1x měsíčně. V praxi však záleží na zájmu dobrovolníka o supervizi, je na něm zda-li tuto možnost osobního růstu a prevence syndromu vyhoření využije nebo ne.

4.9 Rizika dobrovolné služby

Kromě vyčerpání z vysokého pracovního nasazení, jehož možnou prevencí jsme zmínili v předešlých dvou podkapitolách, se nyní zaměříme na další nástrahy, které mohou paralyzovat dobrovolnické úsilí v Bakanja Centre.

4.9.1 Zdravotní rizika

Zdravotní rizika patří mezi oprávněné obavy dobrovolníků. Povinné a doporučené očkování i malarická profylaxe sice zajistí základní ochranu před závažnými chorobami, ale nevyloučí je. Už samotná profylaxe proti malárii, s jejímž užíváním se začíná těsně před odjezdem a dále by se pilulky měly pravidelně užívat alespoň v prvních měsících, bývá obvykle těžko snášena a silné nežádoucí účinky ukončí předčasně její podávání. Léčba malárie je naštěstí v Bakanja Centre poměrně kvalitně zajištěna, proto při jejím včasném zahájení, jsou zdravotní rizika minimální.

Nezřídka kdy se objevují také zažívací obtíže, které nové prostředí přirozeně vyvolává, přestože se strava pro zaměstnance podobá evropské kuchyni.

Podnebí v Lubumbaši je kupodivu pro Evropana velmi blízké a snesitelné, proto obavy z dennodenních úpalů či úžehů nejsou na místě.

Každopádně, v případě lehkých či závažnějších onemocnění nebo úrazů si dobrovolník může být jistý, že se mu dostane odborné pomoci a dostatečné péče. Pokud pomoc není v silách zdravotníků v Bakanja Centre, dobrovolník je ošetřen na moderně vybavené Klinice Don Bosco, která je ve městě. Netřeba zdůrazňovat, že kvalitní zdravotní pojištění se vyplatí.

4.9.2 Jazyková bariéra

Jazyková bariéra patří mezi další „kámen úrazu“. Neporozumění situaci, nemožnost reagovat na sdělení, neschopnost vysvětlit své jednání a další momenty omezující nezastupitelnou úlohu komunikace ve službě dětem. Ve spolupráci s kolegy a staršími žáky, se sice uplatní francouzština, která ale není mateřským jazykem. Svahilština je prý snadná řeč, přesto ale nelze očekávat, že dobrovolník jí bude po pár měsících plynně hovořit a rozumět. Děti jsou ale výbornými učiteli, a stejně jako místní lidé oceňují, když se dobrovolník snaží mluvit svahilsky.

4.9.3 Spolupráce se zaměstnanci

A do třetice narážíme na další pravděpodobné úskalí. Během roční přípravy sice kandidáti absolvují kurz o komunikaci a práci v týmu, přesto se na tuto oblast nelze dostatečně připravit. Záleží především na konkrétních lidech, se kterými bude dobrovolník spolupracovat. Přirozeně se objevují osobní antipatie, které i při velké snaze, bývá nelehké nahradit plodnou profesní kooperací. Nejen, že se dobrovolník stává členem komunity salesiánů, ale také spolupracuje s místními učiteli a vychovateli. Už samotná komunita je multikulturní, a často dobrovolník tíhne spíše k evropským členům, kdežto s místními hledá obtížněji možnosti spolupráce. Představy Afričanů o výchově se často rozcházejí s těmi evropskými jak jsme již uvedli v závěru podkapitoly 3.2.4. Dílo Matky Markéty. Nelze ovšem problémy s komunikací v týmu a se spoluprací vůbec vztahovat jen na zřetelné kulturní rozlišnosti. Uvědomme si, že se jedná o běžný jev i v řadě monokulturních pracovních týmů komerčního či neziskového sektoru. Netřeba připomínat, že vzájemné porozumění a kvalita spolupráce se odvíjí od snahy jednotlivých spolupracovníků, dobrovolníka nevyjímaje.

4.10 Přínos dobrovolnické služby

Kromě již zmiňovaného nadšení dobrovolníků pro aktivity s dětmi, nových podnětů pro jejich rozvoj a snahu o spolupráci na zkvalitnění výchovy a vzdělávání, což ostatně patří k obecným charakteristikám přínosu dobrovolnické služby u dětí, sluší se přidat ještě ty hmotné příspěvky dobrovolníků pro Bakanja Centre. Díky osobnímu svědectví budí dobrovolníci pozornost ve svém okolí k dané problematice, kterou následuje solidarita. O této tzv. bezplatné PR službě dobrovolníka hovoří i Šormová, Klégrová (2005) jako o jednom z významů práce dobrovolníků pro organizaci. Dobrovolník, byť ne záměrně, přispívá k propagaci organizace, informuje své okolí o její činnosti a rozšiřuje okruh lidí, kteří organizaci znají.

Jako konkrétní projev spoluúčasti a zájmu o Dílo Matky Markéty už čeští dobrovolníci připsali na jeho účet desetitisíce korun, které vybrali především od svých známých. Tyto neformální sbírky často provázely prodeje kalendářů s fotkami dětí, kterým jsou peníze určeny. Jindy to byl zase výtěžek z prodeje přání, které malovali kluci osobně. Obdivuhodná byla také iniciativa skupiny zpěváků a hudebníků, kteří se znají s jednou dobrovolnicí. Tito mladí lidé nahráli a za pomoci další své známé vydali CD, jehož výtěžek z prodeje plně věnovali pro chlapce. Mezi přínos českých dobrovolníků pro Bakanja Centre se dnes už mimo jiné řadí i volejbalové hřiště, základní vybavení knihovny, nové matrace či hřiště pro děti. Bývalí dobrovolníci pro zprůhlednění finančních příspěvků založili občanské sdružení Mutoto.cz (mutoto ve svahilštině znamená dítě).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 REALIZACE VÝZKUMU

5.1 Cíle výzkumu

Jestliže cílem teoretické části bylo představit možnost dobrovolné služby v konžském Bakanja Centre, pak v praktické části chci nalézt, co znamená tato zkušenost pro samotné dobrovolníky. Čím je obohatila, co díky ní získali, jakým způsobem hodnotí svůj přínos pro Bakanja Centre. Také mě zajímá, co jim tato zkušenost vzala a jaká rizika, spatřují ve voluntariátu v Bakanja Centre.

Poněvadž jsem sama pracovala jako dobrovolnice v Bakanja Centre, hledám tímto výzkumem odpovědi na vlastní otázky o smyslu této zkušenosti, co přináší nejen dobrovolníkovi, ale i místu, kde působí. Neočekávám, že splněním personálního cíle, o němž hovoří Maxwell (2005), dojde k zásadnímu obratu v mém pohledu na tuto zkušenost. Přirozeně se jedná o individuální prožitky každého jednotlivce, byť na stejném místě, ale v jiném období a personálním složení. Vítám ale tuto příležitost k náhledu do úvah, postřehů a dojmů dalších dobrovolnic, které mi dávají nové podněty k dotváření vlastního významu této zkušenosti.

V neposlední řadě jsem si za praktický cíl stanovila rady a doporučení bývalých dobrovolníků pro své následovníky, díky nimž by se tento výzkum mohl stát vhodným doplňkem pro zefektivnění přípravy kandidátů na dobrovolnou službu v Bakanja Centre a obdobných zařízeních.

5.2 Hlavní výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka tedy zní: **„Jaký je přínos dobrovolnické činnosti v Bakanja Centre pohledem dobrovolníků?“**

Kromě kladných aspektů mě ale také zajímá, řečeno obrazně, obrácená strana mince. Proto současně hledám i negativa této zkušenosti. **„Jaká jsou úskalí dobrovolnické činnosti v Bakanja Centre pohledem dobrovolníků?“** pokládám současně s výše uvedenou hlavní výzkumnou otázkou.

5.3 Metody výzkumu

Individuální, polostrukturovaný rozhovor, díky němuž lze jít více do hloubky, jsem shledala jako nejvhodnější metodu k realizaci mého výzkumu. Pro možnost kombinace prvků nestrukturovaného i strukturovaného rozhovoru bývá polostrukturovaný rozhovor chápán jako ideální výzkumný nástroj v oblasti aplikace většiny výzkumných plánů v rámci kvalitativního přístupu (Miovský, 2006).

Jako nevýhoda se pokládá například možnost, že tazatel nedodrží závaznou strukturu a doplňujícími otázkami se zbytečně narušuje konzistence odpovědi účastníka nebo získávat data nepotřebná pro dosažení cílů výzkumu.

Při konzultaci s vedoucí mé práce jsem určila otázky, kterými mohu získat hledané odpovědi na hlavní i vedlejší výzkumné otázky. Polostrukturovaný rozhovor jsem připravila v graduující podobě, tedy že začíná otázkami spíše formálně-informativního charakteru a postupně se přechází na dotazy, které mají dospět právě k podstatě jejich zkušenosti, jaký přínos a smysl v ní našli. Použila jsem převážně otevřené, nesugestivní otázky. Pro jistotu jsem si poznačila také doplňující otázky, které pomáhají lépe uchopit zkoumanou problematiku. Připravené otázky uvádím v příloze (viz. Příloha P IV).

Rozhovory v délce 45 – 90 min. se uskutečnily během března a dubna 2010 převážně v domácím prostředí a byly kompletně zaznamenány na nahrávacím zařízení MP3 přehrávače.

5.4 Výzkumný vzorek

Co se týče výzkumného vzorku, byli konkrétní respondenti jasní od počátku výzkumu, a to vzhledem k faktu, že v Bakanja Centre (dále jen BC) dosud pracovalo 5 českých dobrovolnic. Poněvadž patřím mezi ně i já, k oslovení se mi tudíž nabízely 4 dobrovolnice, resp. 3 dobrovolnice, které do BC byly vyslány skrze program Cagliero, a 1 studentku Vyšší odborné školy Caritas, která v BC působila v rámci své školní praxe.

Na mou žádost o poskytnutí rozhovoru pro potřebu bakalářské práce reagovaly všechny oslovené dobrovolnice kladně. Přispěla k tomu zřejmě i skutečnost, že nás spojuje zkušenost voluntariátu v BC a osobně se známe. V tomto ohledu jsem mohla přeskočit fázi na-

vázání kontaktu s respondenty a nemusela jsem se potýkat s neochotou či obavami k poskytnutí rozhovoru cizímu tazateli.

Můžeme tedy hovořit o kompletním sběru (Flick, 2006), neboť jsou do vzorku zahrnuty všechny dostupné případy.

Výzkumný vzorek tedy tvoří mladé ženy, které v BC strávily 6-12 měsíců v letech 2006-2009. Ve snaze o zachování anonymity byla jména respondentek upravena podle vzorů z Bakanja Centre.

Základní údaje

Jméno	Věk při nástupu v BC	Zahájení praxe v BC	Délka pobytu v měsících
Ines	25	listopad 06	12
Christine	27	září 07	12
Helene	24	únor 08	6
Annie	24	září 08	12

Tabulka 3: Výzkumný vzorek – základní údaje

Všechny dobrovolnice se zapojily do přípravného kurzu Cagliero bez jasné představy, že místo výkonu bude Bakanja Centre. Respondentky chtěly pracovat jako dobrovolnice v zemích tzv. třetího světa. Během přípravy pak dostaly nabídku pracovat v Lubumbashi, poněvadž jako jediné v daném ročníku splňovaly jazykový předpoklad, znalost francouzštiny. Jiná situace byla u studentky VOŠ, která si za od počátku studia přála povinnou zahraniční praxi směřovat do Afriky. Poté, co se přes svou paní učitelku dozvěděla o možnosti stáže v Bakanja Centre, navázala kontakt s projektem Cagliero.

Pro lepší představu čtenáře o respondentech a možnost zařazení dobrovolné služby do jejich studia či profesní dráhy, uvádím v následující tabulce také informace nenumernického charakteru, a to zda-li již dříve pracovali jako dobrovolnice a jejich profesní zařazení před a po návratu:

Profesní zařazení respondentů

Jméno	Předchozí dobrovolnická zkušenost	Profesní zařazení	
		před odjezdem	po návratu
Ines	ano	absolventka UK obor geografie	obchodní asistentka pro francouzskou klientelu
Christine	ano	psycholožka na ZŠ	psycholožka na ZŠ
Helene	ano	studentka VOŠ Caritas: obor sociální a humanitární práce	dokončení studia
Annie	ne	absolventka UPOL: FF obor francouzština a PedF obor výtvarná výchova	učitelka na SŠ

Tabulka 4 : Profesní zařazení respondentů

5.5 Způsob zpracování dat

Zaznamenané rozhovory jsem kvalitativní metodou podle strategie, kterou pro analýzu rozhovorů s návodem, tedy seznamem „povinných“ otázek či témat každého rozhovoru, navrhuje J. Hendl (2006). V první fázi jsem zaznamenané rozhovory přepsala a jednotlivé přepisy několikrát důkladně přečetla. Poté jsem se věnovala každému rozhovoru zvlášť a na okraj každé stránky jsem zapisovala témata, která se v textu objevila. V další fázi jsem se snažila seskupit nalezená témata do obecnějších kategorií a nalézt možnou hierarchickou strukturu jednotlivých témat. Při závěrečné fázi jsem pak hledala souvislosti a možné vztahy mezi jednotlivými tématy a kategoriemi. V průběhu celé analýzy jsem se neustále vracela k původním přepsaným rozhovorům a zpětně kontrolovala, zda jsou mé závěry opodstatněné obsahem textu.

6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Témata, která se objevila během rozhovorů s respondenty v souvislosti s rekapitulací jejich zkušenosti, se shlukují do 4 hlavních kategorií, které jsem označila: pozitivní aspekty dobrovolné služby, negativní aspekty dobrovolné služby, krizové momenty dobrovolné služby a vypořádání se s nimi a poslední kategorii tvoří rady a doporučení. Uvedené kategorie se částečně prolínají a ovlivňují a jejich oddělený popis vnímám za do jisté míry zjednodušující a redukující, avšak nutný, aby bylo možné množství informací uvedených v jednotlivých rozhovorech smysluplně interpretovat.

Kategorie jsem rozčlenila na témata, o nichž respondentky hovoří. Pokud se k danému tématu vyjádřilo více respondentů, ponechávám citace v chronologické podobě, respektive v pořadí, ve kterém dobrovolnice působily v Bakanja Centre (viz.tab.č.4 na předchozí straně). Časové hledisko, neboli doba, která uplynula od nabytí dobrovolnické zkušenost, totiž vnímám spolu s individuálním prožíváním a specifickými povahovými rysy za hlavní determinanty ovlivňující pohled jedince na velkou životní zkušenost, mezi kterou dlouhodobý voluntariát v Kongu bezpochyby patří.

Kategorie 1: Pozitivní aspekty dobrovolné služby

V této kategorii sdružuji veškeré zisky, obohacení a přínosy, které dobrovolnice získaly zkušeností v BC.

Kategorie 2: Negativní aspekty dobrovolné služby

V této kategorii uvádím veškeré ztráty, rizika a úskalí, s nimiž se dobrovolnice potýkaly.

Kategorie 3: Krizové momenty a vypořádání se s nimi

V této kategorii jsou obsaženy krizové momenty během DS i způsoby, jak se s nimi dobrovolnice vypořádaly, co jim pomohlo danou situaci řešit.

Kategorie 4: Rady a doporučení

V této kategorii představuji rady a doporučení bývalých dobrovolnic dalším zájemcům o DS.

Ke každému tématu Pozitivních a Negativních aspektů DS přikládám nejprve citace dobrovolníků a následně je interpretuji. Kategorii Krizové momenty a vypořádání se s nimi člením podle personálního hlediska. U každé respondentky nejprve uvádím krizový moment a následně způsob, jakým krizové momenty řešila. Poslední kategorie zahrnující rady a doporučení jsem pak také rozdělila na související témata. V závěru každé kategorie shrnuji získané informace.

6.1 Pozitivní aspekty dobrovolné služby

V rámci této kategorie cituji a komentuji pozitivní aspekty DS. Jednotlivá témata jsem sdružila do tří oblastí. Každá oblast se dále člení na podoblasti:

- **Osobní růst**
 - ❖ **Uvědomění si vlastní identity a růst sebevědomí**
 - ❖ **Skrze rozšíření obzoru k novému pohledu na svět**
- **Služba pro BC**
 - ❖ **V oblasti vzdělání**
 - ❖ **V oblasti volnočasových aktivit dětí**
 - ❖ **V oblasti technicko-administrativního zázemí**
- **Ostatní pozitivní aspekty**
 - ❖ **Využití francouzského jazyka**
 - ❖ **Využití zkušeností po návratu**
 - ❖ **Splnění snu**
- **Osobní růst**

Uvědomění si vlastní identity a růst sebevědomí

„Poznat nové lidi, strávit rok jinak, jinými starostmi a radostmi, dal mi trošku se odmanit, odpoutat od toho, jak, kde, s kým jsem žila a dal mi prostor pro poznání nových lidí, mentality, způsobů života, radování se z prkotin.“ (Ines)

„tím, že naše vedení nebylo takové, jak bych si představovala, tak mi (ta zkušenost) pomohla k tomu, abych se dokázala v některých situacích více prosadit a nebát se říct, co si myslím.“ (Ines)

„Že jen tak někdo nebyl rok v Africe, že jo!? Tak se tím člověk může trochu chlubit.“ (Christine)

„Získala jsem větší nadhled o té rozvojové práci i v běžném životě... ale já jsem jako flegmoš celkově, jenom mě to prostě utvrdilo... To se mi hrozně líbilo, že tam nebyl žádný stres. A to se snažím, já jsem vlastně i tak nastavená, že nejsem nějaký šplhací typ. To jsem si tam jakoby víc uvědomila, že tohle mi vyhovuje. Že vyloženě dělat, co máš dělat, ale nikam se jakoby nedrat.“ (Helene)

„Ten rok mi dal určitě ještě hodně sebevědomí.“ (Annie)

„já si tam kolikrát říkla, že vůbec nevím, co je to život, a že by pro mě každý z těch „drobných“ zážitků, jak on je nazýval, byla taková obrovská zkušenost! Ztratit ve válce své nejbližší!... Já bych se možná už nevzpamatovala... Víš ale, já mu snad záviděla ty otřesné zkušenosti a fakt mě až téměř mrzelo, že jsem měla takové štěstí a narodila se v zemi a v podmínkách, které jsou tak příznivé, že nám často neumožňují ocenit to, co je v životě opravdu důležité.. Takže díky Antoinovi jsem si zamilovala i reggae, které jsem měla sice vždycky ráda, ale teprve teď jsem pochopila jeho filozofii, texty, které jsou možná zdánlivě naivní a banální, ale ve skutečnosti mají ohromnou hloubku. Je to hudba chudých a nevzdělaných, kteří nemají nic, a přesto jsou šťastní a plní optimismu. Don't carry about the things cause everything's gonna be allright. Nedělej si těžkou hlavu, všechno bude zas dobrý.“ (Annie)

Uvědomění si vlastní identity a s tím související růst sebevědomí dobrovolníka pozoruji jako kladný výstup voluntariátu u všech dotazovaných respondentek. Pobyt v cizím prostředí bývá chápán jako prostor pro hlubší sebereflexi vlastního bytí (Helene). Stává se místem, kde dochází ke konfrontaci s dosud neznámými situacemi, lidmi a které současně nabízí nové možnosti. Dobrovolník se ocitá ve zcela novém prostředí, a to navíc diametrálně odlišném od středoevropských standardů (této rozlišnosti speciálně se budě věnovat pozornost v kategorii č.2). Vytržen z dosavadních sociálních vazeb a způsobu života (Ines) je volentér takzvaně „vhozen do vody“, aby demonstroval své kompetence a lidské kvality. A pakliže se jeho služba obejde bez závažnější újmy, může být na sebe právem hrdý

(Christine). Dobrovolnice hovoří o růstu sebevědomí (Ines, Annie), aniž by z nich číselně pýcha, což prozrazuje osobní růst tím správným směrem.

Skrze rozšíření obzoru k novému pohledu na svět

„Chtěla bych si z toho vzít to uvědomění si toho, kde žiju, že mám rodinu a vážení si toho, co prostě mám...ti kluci jsou mnozí tak malí a už toho tolik zažili špatného, za co nemůžou... tak pak koukám na děcka tady a říkám si kurňa, že si toho vůbec neváží, že je nikdo z domu nevyhání...“ (Ines)

„To si myslím, že jsem jakoby až tam pochopila, co dělá katolická církev tím, že tam posílá ty kněze na dlouho, že jsou tam prostě třeba celý život. Že vlastně musí poznat tu kulturu, musí dělat kompromisy, hledat z těch dvou kultur to nejlepší. Jenže když tam někdo jede na pár let, jako ti koordinátoři humanitárních organizací, zavádí tam projekty, navíc budují tam něco, co je podle evropských pravidel, a to tam prostě fungovat nebude! Když tam chtějí zavádět nějaký dlouhodobější projekty, tak je podle mě nutné, aby člověk počítal, že tam zůstane dlouhodobě, i s takovou jakoby pokorou k té kultuře, která si myslím tam, čas-to těm lidem chybí, co tam přijedou na dva roky, a myslí si, že tady něco vystudovali, a dělali to v Evropě a tady to funguje, tak že to bude fungovat i tam.“ (Christine)

„Hlavně se mi líbilo, že jsem pochopila... ti lidi se umí bavit, umí si vystačit s málem. Jsou s tím jakoby smíření. I z toho mála dokáží vytěžit hodně. Že tou chudobou jakoby nějak extrémně netrpí.... Já chci ještě znovu odjet, a doufám, že mi to pomůže. Mám jako větší nadhled o rozvojové pomoci.“ (Helene)

„... Tehdy jsem si fakt do důsledků uvědomila, v čem spočívá krize většiny zemí třetího světa: chudoba způsobená populační explozí a naprosto totální nevzdělanost. S úžasem jsme hleděli, jak nás obklopily stovky dětí (nepřeháním, snad osmdesát procent populace té maličké vesničky byly děti). Pokud některý člen výpravy vytáhl foťák nebo kameru, nastalo davové šílenství, během kterého jsme se báli, aby se děti ve snaze dostat se do záběru nešlapaly k smrti.

Pro mě je asi nejdůležitější jakýsi nadhled, to skutečné uvědomění si okolního světa a toho faktu, že i na druhém konci země žijí konkrétní lidé s konkrétními problémy i radostmi. To, že myslí a cítí a prožívají úplně stejně jako my. Zní to jako samozřejmost, ale myslím, že do

té doby jsem zprávy z rozvojového světa vnímala spíš jako nějakou kulisu dění naší středoevropské reality. Jasně, že jsem věděla, že lidé tam skutečně existují, ale člověk má asi tendenci vnímat to, co se ho bezprostředně a osobně netýká, jako je to sice zajímavé, ale jinak vcelku nepotřebné a nedůležité. Hm, nedokážu to asi dost dobře vyjádřit slovy. Každopádně teď, když se dívám na televizi a vidím reportáž z Afriky, už si vidím skutečné lidi a ne jen postavičky v televizi.“ (Annie)

Osobní konfrontace s rozvojovým světem, jeho realita viděná vlastníma očima se pro respondenty stala námětem k revaluaci dosavadních hodnot (Ines) a pohledu na život vůbec. Jako nově nabitá hodnota se objevuje nadhled, a to jak na rozvojovou spolupráci (Helene) tak na život v rozvojovém světě vůbec. Dobrovolnice si utváří představu, jak by měla rozvojová pomoc fungovat, resp. jak by vypadat neměla (Christine). Dochází dokonce k nalezení důsledku krize většiny zemí třetího světa, který Annie nalézá v chudobě způsobená populační explozí a naprosto totální nevzdělaností. A dále oceňuje uvědomění si, že tamní lidi mají podobné myšlení a cítění, díky němuž dnes vidí při reportážích z Afriky skutečné lidi.

➤ Služba pro BC

V oblasti vzdělání

„Doučování vytipovaných žáků, přednášky psychologie a speciální pedagogiky v rámci projektu rakouské charity na vzdělávání učitelů.

Někteří chodili konzultovat, navrhovali mi děčka... Já jsem měla dojem, že využiju ty svoje znalosti, zvlášť tu speciální pedagogiku. Že jsem třeba pak měla, jednak jsem tam měla děti, který určitě byly mentálně retardované, a pak taky děčka, které měly různý dyslektický potíže, dysgrafický, a tak. Což jako kdyby ti učitelé tam označili, že ty děti jsou hloupí... ale kolikrát ty děti šly fakt nahoru a to bylo super, že to byly třeba děti, který hodně utíkaly ze školy, takže se tam pak třeba chytli, že těma speciálníma metodami jsi je to prostě naučila... To prostě vidíš ty výsledky, jako dítě prostě tři roky chodí do školy, a neumí vůbec číst a ty ho to za půl roku třeba naučíš,“ (Christine)

„Učila jsem v Magone výtvarku, jako keramiku, kreslení a malování, pak jsem učila večer v první třídě v Bakanja Centre a jednou týdně otvírala knihovnu a ještě jednou týdně dojíž-

děla do Salamy, technologického institutu, kde jsem ve druhém ročníku učila počítačovou grafiku. V podstatě mi členové komunity ukázali, v čem bych mohla být prospěšná, což tak nějak automaticky vyplynulo z mých kompetencí, že mám vystudovanou výtvarnou výchovu.“ (Annie)

Respondentky, které absolvovaly pedagogické či psychologické vzdělání, posloužily při formaci žáků i pedagogů (Christine). Našly své uplatnění i mimo Bakanja Centre, v dalších vzdělávacích zařízeních OMM (Annie). Ve všech zařízeních sice pracují místní učitelé, ale spolupráce dobrovolníků na vzdělávání je vítaná. Závisí to samozřejmě na kompetencích dobrovolníka v oblasti pedagogiky. Jako velký úspěch dobrovolnické služby můžeme označit pokroky ve vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími poruchami uplatněním speciálních metod (Christine).

V oblasti volnočasových aktivit dětí

„ Prostě být tam s nima, něco si zahrát, pokecat, jít na procházku, že oni vijou, že je mám ráda, a to je ten největší smysl, který to má, poznat, že jseš milován...to se pak jinak žije.“ (Ines)

„S nápadem zřídit v centru knihovnu přišla právě česká dobrovolnice Ines, která zároveň nakoupila i pár knížek. V provozu knihovny a jejím rozšíření pak pokračovaly další dobrovolnice, a tak jsem se rozhodla, že dokončím, co moje předchůdkyně začala. Místnost jsem uklidila, opravili jsme staré skříňky, udělala jsem štítky na ty knížky a tak jsem to dodělala a nějaké hry našla a něco jsem i vyrobila a v říjnu se ta knihovna otevírala, asi za 3 týdny po mém příjezdu.“

„Nebo jsem s klukama sem tam jim vedla takový repetition de rap. Teda já jsem jim jenom pouštěla kazeťák, že kluci nacvičili nějaké pěkné vystoupení, kdy pak fakt sklidili potlesk. Jo, a že se něco naučili. Že zkrátka s něma jsi. (Christine)

„Říkám tak trochu s nadsázkou, že nejužitečnější jsem si připadala, když jsem seděla, na klíně dvě smradlavé, špinavé děti. Ani jsme nemusely mluvit, anebo jsme třeba ani nevěděli o čem mluvíme, a to byly chvíle, kdy jsem si připadala úplně nejužitečnější. .. Že je to o tom čase, který jim věnuješ. Ti malínci vůbec nerozuměli, a chtěli pohádku každý večer. Prostě slyšet někoho, že s nimi někdo je, aniž by rozuměli jeho slovům.“ (Helene)

„S klukama jsme si ve volném čase hráli, malovali jsme, zdobili stěny areálu. Zároveň se tak nějak očekávalo, že budu do jisté míry pokračovat i v aktivitách předchozích dobrovolnic, hlavně tedy v práci v knihovně.“ (Annie)

Zde se dotýkáme pravé podstaty využití dobrovolníků při spolupráci v salesiánských střediscích: při realizaci volnočasových aktivit. Pro každého tato kapitola může vypadat jinak. Každý má jiné nadání, tvůrčí schopnosti nebo je prostě jen jiný člověk. V BC je dobré, že dobrovolník má volnost a může se rozvinout v té oblasti, která je mu blízká. Kromě otevřenosti BC k uplatnění individuálních dovedností volunteerů, se očekává či předpokládá jistá kontinuita v poskytování dobrovolnických služeb. Jako vzorový příklad zde vidíme provoz knihovny, kterou zahájila Ines, a v následující letech v něm pokračovaly další dobrovolnice (Christine, Annie).

Aniž bychom jmenovaly konkrétní aktivity, kterými respondentky zpestřovaly volný čas dětí, podstatu tvoří čas, kdy dobrovolník dětem věnuje pozornost (Christine, Helene). I pro budoucí práci třeba s dětmi v praxi, či doma v rodině - není důležité vymýšlet extra program, důležitá je fyzická přítomnost někoho, kdo je vyslechne, pohraje si s nimi....Salesiánská pedagogika klade důraz na stálou přítomnost vychovatele mezi mladými a úspěch výchovných metod staví na uvědomění či ujištění dítěte nebo mladého člověka o tom, že je v salesiánském domě vítaný, přijímaný bez podmínek, zkrátka, že je milován (Ines).

V oblasti technicko-administrativního zázemí

..tak jsme dávali do pořádku tu místnost pro dobrovolníky, byl tam hlavně bordel, když to tak řeknu, a tam byla spousta učebních materiálů, tak jsme to dávali dohromady, takže i rukama to byla práce.“ (Christiane)

„v neděli ráno přišly děcka z ulice a já jsem jim pomáhala prát a hodně jsem i zašívala, na stroji ne, jen v ruce po večerech děckám, co byly na středisku a těm, co přišli v neděli, tak jsem jim to zašívala odpoledne. To jsem většinou měla frontu.“ (Christine)

„Snažila jsem se dát do kupy složky dětí. Zavedli jsme s Perunem systém, jak by se to mohlo vést a schraňovat. Takže jsme jim udělali pořadník, velkou složku s eurosložkami, do které se měli zasunout ty listy, aby každé dítě mělo pohromadě svou dokumentaci i s Bakanja Vil. Pokusili jsme se tu databázi ověřit, doplnit, upřesnit, vyházet některý jména,

který tam prostě byly dvakrát... Fotky k tomu dodat. Ty jména harmonizovat se školní docházkou, tak to se jako tak nějak podařilo. Trvalo to dlouho. Ale to si myslím, nebylo až tak přínosné, protože bych nechtěla vidět, v jakém stavu to pokračuje. Spíš nepokračuje...“ (Helene)

„Občas jsem s pro komunitu dělala nějaké věci na počítači, třeba dokumenty, vytvořila občas nějakou pozvánku, blahopřání.“ (Annie)

Fyzická práce, se kterou se dneska u nás už mladí lidé ve větší míře nesetkají. Samotné dobrovolnice tvořily zejména studentky humanitních oborů, a budou pak pracovat hlavně intelektuálně. Jistě je přínosné zdokonalení se v aktivitách, které člověk využije v domácnosti jako zašívání, praní (Christine) a starost o děti vůbec. Procvičení práce na počítači, i když je to dnes pro většinu z nás rutina, ale může zároveň ukázat místním spolupracovníkům výhody a nové možnosti počítačového zpracování (Helene, Annie).

➤ Ostatní pozitivní aspekty

Využití francouzského jazyka

„Naučila jsem se rychle reagovat a vyjádřit to, co potřebuj, ani nevadilo, že neznám všechny slovíčka.“ (Ines)

V současné době, kdy jazyková výbava je nutností, se rozvoj kompetencí v této oblasti považuje za samozřejmost. Zvyšování cizojazyčných znalostí bývá často průvodním motivem pro cestování, kde se učení přímou formou daří lépe než návštěva jazykových kurzů u nás, a to především z nezbytnosti pro dorozumění se a odbourání strachu z mluvení v cizím jazyce

I když Kongo rozhodně není ideálním místem pro zdokonalení se ve správné francouzštině a některé dobrovolnice dokonce uvádí pokles znalostí gramatiky a pestrosti ve vyjadřování, je nepochybné, že pobyt v BC přispívá k rozvoji vyjadřovacích schopností, jak zde zmiňuje Ines, a to je velice podstatný aspekt.

Využití zkušeností po návratu

„Já jsem se vrátila a šla jsem na romskou školu. První, co bylo perfektní, že jsem z dálky poznala čichače. Tak tam děcka hodně čichaly, tam sice ty lepidla, a naše děcka čichají

toluen, ale jsou to téžavé látky, ten zápach je podobný, projevy dětí jsou podobný. Takže to byla velká výhoda, já perfektně poznám děti, co čichají, na 5 metru v tramvaji už ho vidím. To bylo super. I takový jiný temperament, než jsme my Češi, tak to jsou ty romský děcka taky. Tak mám blíž k těm Romům po té zkušenost. No, mě tak nešokovalo, když přijedeš do té Afriky, a už víš, čekáš, že děcka budou v obtížné životní situaci, mají za sebou hrozný zážitky, tak se tak člověk otrká, a když přijde tady a vidíš, co ty romský děcka mají za sebou, už tě to tak nebere, protože máš nějaké srovnání, už tě to tak nezarazí, ti malí feťáčci a děcka, já nevím, v 8 letech neviděly vidličku, tady žijou v hrozných podmínkách. Jo, tak se člověk tak nezarazí.“ (Christine)

Téma, které souvisí s již citovaným uplatněním odborných znalostí v BC, zde představuji jako přínosné nejen pro BC ale i pro další práci ve svém oboru v ČR. Volontariátem Christine načerpala cenné zkušenosti pro budoucí práci s Romy, také snáze diagnostikuje děti experimentující s drogami.

Splnění snu

Já už jsem tohle věděla od maturity, že jestli se nedostanu na výšku, že pojedu do Afriky někde učit černoušky... Myslím si, že tahle praxe byla dělaná pro mě, že to tak mělo být... Já si připadám, pro mě to byl jako splněný sen, že jsem měla obrovské štěstí něco takového zažít. (Helene)

No, kdyby mi před několika lety někdo vykládal, že já odletím sama na rok do Afriky, nevěřila bych mu to s tím, že něčeho tak odvážného bych schopna nikdy nebyla. .. Jak jsem ale krok po kroku začala tenhle plán realizovat, zjistíte si praktické informace, to, že skutečně nejde o život, že nebudete žít v blátěné chýši v divočině obklopení divokou zvěří, budete mít vlastní pokoj a světě div se, tekoucí vodu, v Africe! i elektřinu, že můžete nakoupit i v supermarketu. Pak začneš zařizovat letenku, vízum, očkování, nekonečné papírování, shánění sponzorů... hm, ono to kousek po kousku to jakoukoliv příchut' romantiky a hrdinství ztrácí. Najednou je to spíš o stres z věčného zařizování a oběhávání úřadů, vyplňování papírů, obtelefonování a psaní mailů.

Jo, když se za tím zpětně ohlédnu, musím říct, že to asi opravdu stálo dost sil a odhodlání a ne každý by na to tu energii měl. (Annie)

V neposlední řadě se dobrovolnice zmiňují i o tématu splnění snu (Helene). Mnoho lidí má podobný sen, touží pomáhat v Africe či jiném rozvojovém světě. Snad z nenacházení uspokojení v blahobytné společnosti, možná z potřeby být užitečný či z chuti poznávat a objevovat exotické končiny. Ale pátrání po motivu předmětem této práce není. Zde citované téma nám dokládá, že je možné svého snu dosáhnout! I když to stojí nemalé úsilí a vyžaduje pevné nervy se zařizováním formalit, lze tuto příležitost uchopit jako výzvu, nezlaknout se a vytrvat. Byť se respondentky se nepovažují za hrdinky, nutno ale přiznat, že nám i samy sobě ukazují, že i zdánlivě nesplnitelné sny můžeme uskutečnit (Annie).

Shrnutí: Pozitivní aspekty DS

Sebepoznání vedoucí k uvědomění si vlastní identity, poznání běžného života ve zcela odlišné kultuře vedoucí k nadhledu na rozvojovou práci a změně pohledu na život vůbec a naposledy citované splnění velkého snu, který se zdál být nemožný považují za hlavní pozitivní plynoucí z dobrovolnické zkušenosti v Bakanja Centre.

Dobrovolnice, mladé ženy, díky ní získaly i něco víc než ty praktické zkušenosti (uplatnění odborných a jazykových znalostí, administrativní a ruční práce aj.). Hlavní přínos vidím v tom, že viděly úplně jiný svět, splnily si sen a obrovsky jim to rozšířilo pohled na odlišnou kulturu a současně na naši zemi, na její přednosti ale i nedostatky. Také jim to prospělo v pohledu na sebe samotné, na ověření svých možností ale i limitů, které budeme konkrétněji více rozvádět v následující kapitole.

6.2 Negativní aspekty dobrovolné služby

V rámci této kategorie cituji a komentuji negativní aspekty DS. Jednotlivá témata jsem seskupila do čtyř oblastí. Vybrané oblasti dále člením na podoblasti.

➤ **Problémy s komunikací a kulturní odlišnosti**

- ❖ **Komunikace s kolegy a chybějící zpětná vazba**
- ❖ **Kulturní šok a jazyková bariéra**
- ❖ **Strava**
- ❖ **Náboženství**

- **Obtíže při práci s dětmi**
- **Zdravotní rizika**
 - ❖ **Malárie a jiná onemocnění**
 - ❖ **Únava**
- **Ostatní negativní aspekty DS**
 - ❖ **Odloučení se v partnerském vztahu. Dopad na rodinu.**
 - ❖ **Ztráta ideálů**
 - ❖ **Rozmary počasí**
 - ❖ **Drobné ztráty**
- **Problémy s komunikací a kulturní odlišnosti**

Komunikace s kolegy a chybějící zpětná vazba

„občas jsme si přišly navíc, ono je potřeba, aby i vedení bylo názoru, že dobrovolníky potřebuje...“ (Ines)

„jeden učitel mi dělal úplně naschvály... třeba začal mluvit rychle a prostě já jsem mu nerozuměla...A to mě úplně prudil, když řekl děckám, že kdo bude chodit na to moje doučování, bude utírat záchody a že nedostane jídlo!“ ...jestli mu pak vadilo, že někdo jiný dosáhne lepších výsledků než on jako učitel, děcka to doučování navíc bavilo. (Christine)

„ke konci toho pobytu měl Jeroným (dobrovolník) roztržku se Sergem, a to bylo tak nepříjemný. Že to byl ředitel toho centra a já jsem byla mezi těma mlýnskýma kamenama a v komunitě čekali, že se jich zastanu a já jsem tam lavírovala a snažila jsem se udržovat mezi něma trošku tu atmosféru, která začínala houstnout a tak to bylo pak jakoby takový nepříjemný.“

Možná kdyby oni mi jasněji řekli, co jako jim vyhovuje, co ne. Co se od tebe čeká. Možná by to bylo jako i třeba lepší, že i oni by ti řekli.

To mě někdy štvalo, že třeba ten pere Serge ani jako mnohdy nevěděl, co děláme. V té knihovně nikdy nebyl... Mně přišlo, že oni byli rádi, ať tam něco děláme, pokud jim to nepřidělává práci... Jako když si tam něco šolicháš sám, tak jim bylo docela jedno, co tam děláš.

Jako oni byli hrozně příjemní, milí, až někdy moc, že ti třeba neřeknou, že něco děláš blbě. Třeba jenom se začli tvářit divně, takoví...a nevyjádřili se.

Ale nebylo to nijak špatné, možná kdyby to bylo nějak konstruktivnější, že by řekli tohle by je dobrý, že děláš, tohle naopak nám nějak komplikuje. Že mohli už vědět, bylo tam těch dobrovolníků víc. (Christine)

„Já myslím, že někteří do dneška neví, co jsem tam dělala. Prostě je to nezajímalo, jestli něco dělám, co dělám, a to mě docela mrzelo. Jo, a kdybych nedělala nic, tak jim to asi taky vůbec nevadí. Tohle docela to bylo jako demotivující.“ (Helene)

Nemusíme jezdit do rozvojového světa, abychom narazili na problémy v komunikaci a s nimi související komplikace ve spolupráci. Lidi jsou zkrátka dobří a špatní všude, nebo lépe řečeno s některými lidmi vycházíme snáze, naopak s jinými lidmi se domluvit nedá, aniž bychom to dokázali vysvětlit. I zde potvrzujeme, že nad to se člověk musí povznést a přijmout skutečnost, že ne každý je ochoten s dobrovolníkem spolupracovat, jak nám to ukazuje příběh učitele, který zřejmě chtěl být lepší než dobrovolník (Christine). Ale opět připomínám, že z problémy v komunikaci se objevují všude a denně se s nimi potýkáme i u nás, nelze tedy tyto negativní zkušenosti DS označit za specifické pro BC.

Jako negativní oblast komunikace při DS v BC musíme vnímat chybějící zpětnou vazbu, na niž si dobrovolnice postesklly (Ines, Christine, Helene). Není sporu, že je velmi důležité slyšet od svých nařízených nebo kolegů pochvalu ale i kritiku, zkrátka reakci na provedenou práci, co a jak dělat, ujištění, že dobrovolník je v centru potřebný (Ines) apod. Dobrovolnice trápí nezájem ze strany komunity (Helene), tápou, jestli dělají dobře (Christine), přiznávají, že pomoc z jejich pohledu se může lišit od skutečné potřeby centre a zvláště v počátku by potřebovali vědět, čím mohou v centru prospět a pak pochopitelně během celého pobytu dostávat zpětnou vazbu, aby se jejich působení zbytečně nemíjelo účinkem.

Kulturní šok a jazyková bariéra

„Někdy bylo obtížné něco změnit, pokud už mají něco zaběhnuté a zvlášť jste-li holka a mladá, tak těžko vás budou všichni učitelé, samí muži, brát jako rovnocennou... důležitou roli hraje prostředí, ve kterém jste vyli vychováni...“ (Ines)

„Že tady je je taky spousta lidí, co potřebují pomoci. Máš výhodu jazyka, kultury, že jakoby jim můžeš dát i víc, že když jsi jinde, tak hrozně dlouho jakoby tápeš, nevíš.“ (Christine)

„Některá jména jsem nedokázala ani vyslovit! Moc dlouho mě to trvalo, ale některá jména jsem si pamatovala, jak který, zvlášť ty kteří za mnou více chodili, ale problém byl s těma většíma, ti tak často nepřišli... myslím až na začátku prosince jsem se trochu orientovala, pak už jsem poznala všechny, který je který.“ (Christine)

„Po příjezdu do Konga, kulturní šok byl fakt kulturní šok, jako brutálně. Věděla jsem, že to bude chudoba, viděla jsem fotky bývalých dobrovolníků, ale nedokázala jsem si představit rozměr té chudoby... Tři týdny jsem tam chodila s otevřenou pusou.“ (Helene)

Konfrontace s životem v Bakanja vyvolává u dobrovolnic kulturní šok (Helene), který bývá přirozeným jevem při zásadnější změně kulturního prostředí. Údiv a možná i lítost nad materiální chudobou (Helene), to ocitnutí se v tolik odlišné sociokulturní sféře a jazyková bariéra mezi dobrovolníkem a dětmi, znamená pro dobrovolnice jistá omezení při jejich službě (Christine). A rozlišnost v mentalitě se ukazuje jako problematičtější než jazyková nekompetentnost (Ines). Nelze ovšem popřít důležité místo znalosti místního jazyka při komunikaci, a to i přes možnosti nonverbální komunikace. Takže pokud ho dobrovolnice neovládá, logicky se nemůže plně projevit. To je škoda. A též zřejmě nemůže počítat s tím, že bude rovnocenným partnerem učitelům a vychovatelům, kteří tam už působí dlouho a navíc se ocitá v prostředí lišícím se i genderovými stereotypy (Ines).

Strava

„No, jsme zvyklí z Evropy na lepší jídlo a ne denně hrách a bukari (hustá pšeničná kaše-pozn.autora), a je potřeba k tomu, abychom dobře fungovali, ...ale přišlo mi to až moc, nepotřebovali jsme jako komunita tolik jídla...a děcka to věděly, jak si tam jíme... tak to jsem se často cítila blbě před děckama i před sebou...“ (Ines)

„Nevadilo mi, že jíme odděleně od dětí. Byla jsem za to ráda. Vděčná... Jako na místní poměry jsme si jedly fakt skvěle. Ale bylo to furt dokola, a já jsem na chutě, ráda rozmanitě jím, takže to bylo pro mě utrpení. Zkrátka jak je člověk zvyklý na svoje, tak to je blbý.“ (Helene)

Ikdyž oddělené stravování dobrovolníků a dětí, resp. nepoměrně odlišná kvalita stravy, může u dobrovolníků vyvolat výčitky svědomí (Ines). Zároveň si musí přiznat, že jídlo potřebují v podobě, na kterou jsou zvyklí, jinak by nemohli normálně fungovat (Ines). Je to opravdu zvláštní jíst odděleně od kluků, ale nutné. Dobrovolník tam jede něco dělat pro druhé, a to bez rozumného zázemí, do kterého jídlo patří, není realizovatelné. Jedna z respondentek uvádí, že pro ni strava znamenala velký problém. Přestože s vděčností při-

jímala komunitní stravování, bylo to stále velmi vzdálené svým vlastním stravovacím návykům. (Helene)

Náboženství

Byl problém, že nejsem věřící... nedávali mi to najevo, ale nedokázali to pochopit jakoby, jak je to možný...Hlavně tu mou motivaci k té sociální práci, k pomoci. Že nedokázali přijmout jinou motivaci než od Boha. Měla jsem právě kvůli tomu, že jsem nevěřící konflikt s jedním chlapcem, který mi asi týden nadával do imbecilů...pak se ukázalo, že je to tím, že se nemůže smířit s tím, že jsem nevěřící, ... že vlastně on nechce, abych po smrti byla v pekle, a proto on mi nadává... (Helene)

Většina dobrovolnic je věřící, a tudíž se s tímhle problémem nepotýkaly. Pro Helene to jistě byla nepříjemná zkušenost. Obecně v Africe je náboženství pro lidi automatické, pro ateismus nemívají pochopení. Jedná se o citlivé téma, které musí kandidát o DS pečlivě reflektovat, pokud uvažuje o vyslání skrze křesťanskou organizaci do místa, kde panuje křesťanský duch. Je třeba počítat s tím, že bude třeba se v tomto směru přizpůsobit (účast při obřadech, křížování se aj.) a snažit se je pochopit.

➤ Obtíže při práci s dětmi a mládeží

Oni jsou prvně do všeho nadšení, i o tu knihovnu měli zájem, ale u mladších byl problém s kázní, nebo že třeba nechtěli jít pryč z té knihovny... s tím jsem měla ze začátku problémy, ale pak na to člověk přijde jak, tak pak už to bylo dobré.“ (Christine)

Ze začátku jsem byla dost striktní, nic jsem jim nepůjčovala a všechno jsem si hlídala... pak když jsem je trochu poznala, půjčovala jsem jim třeba MP3 nebo foťák, vždycky jsem to dávala konkrétnímu člověku a kladla jsem mu na srdce, ať to nikomu dál nepůjču. A když to bude chtít někdo jiný, tak dojděte za mnou oba dva a ukažte, že jste si to předali. Jinak pokud by se to ztratilo, budu obviňovat tebe, ty budeš potrestaný.“ (Christine)

„Samozřejmě zkoušejí, co vydržím, provokují, někteří jsou dost nepříjemní a konfliktní... jsou často výbušní a náladoví, chvíli jsou v pohodě, pak jim něco přelítne přes nos a měsíc s tebou nepromluví slovo.“ (Annie)

Klasické úskalí při práci s dětmi. S tímto problémem se musí vypořádat většina lidí, kteří se jim věnují. Možná Afrika a její divokost je v tomto ohledu ještě horší (Christine, Annie). Ale stejně tak jako tady, se dobrovolník musí naučit taktiku, jak na ně. I zde se osvědčuje

striktní přístup zejména v úvodní fázi, jasné stanovení pravidel a jejich důsledné dodržování (Christine).

➤ **Zdravotní rizika**

Malárie a jiná onemocnění

„No je to přeci jen jiné prostředí, ač se tam cítíte normálně, vaše tělo na to není zvyklé... malárie došla i na mě, pak nějaká infekce a absces. A nějaké občas střevní potíže. ...v našem centru byla taková malá nemocnice a hlavně zkušená zdravotnice, belgická dobrovolnice, takže léky jsme měli a byla jsem snad pod lepším zdravotním dozorem než v ČR.“
(Ines)

„To se mi rozjel úplně strašnej zánět středního ucha, nezabíraly antibiotika, a nic. Já myslím, že to bylo jak začíná to období zimy, a já jsem nebyla zvyklá. Já jsem byla zvyklá sprchovat se až večer... měla jsem jen studenou vodu, protože teplá byla polámaná...a když je kolem 5 stupňů, ještě do toho ten vítr, že prostě jsem prochladla, nafoukalo mi do uší, jak jsem měla tu mokrou hlavu, a tím že jsem tomu asi první tři dny nevěnovala pozornost, tak se to rozjelo. Tady jsem to nikdy neměla, a oni asi že zánět středního ucha... A pak už to jakoby začlo postupovat, že mně úplně napuchl obličej, a to už jsem měla i docela vysoký horečky, tak jsem byla dokonce jeden den v nemocnici, tam mi dali ještě nějaký antibiotika, jako do kapačky, aby byly silnější, a to mi jako pak zabralo.

Malárii jsem neměla. A byla jsem naočkovaná proti ostatním nemocem. Občas, třeba jeden den, že jsem se necítila... Až na to ucho a tři dny horeček jsem to zvládla dobře. To si myslím, že kolikrát je člověk více nemocný tady za rok. (Christine)

„Na malárii bylo nejhorší, že mě nějak hrozně rozbolelo v krku, ale tak mě v životě nebolelo v krku! Asi z toho prachu a sucha, a to bylo fakt kruté.

A pak úplně ke konci to bylo i psychicky náročné a ještě jsem jakoby dostala nějaký zárodek améb v žaludku. ...Já jsem tam chodila, že je mi furt špatně a mama Annie mě donutila si udělat tady na to test a říkali, že mám jakoby zárodek, a to mně dali tabletky, které strašně vyčerpávaly. A to byl jeden z momentů, to si vybavuji, kdy jsem seděla a nebyla jsem ani schopná zrychlit pohyby...“ (Helene)

„Malárii jsem měla jednou, ale měla velice mírný průběh. Hned s prvními příznaky jsem ji začala léčit a všechno bylo v pořádku. Lékařská péče byla v Bakanja centre díky maman

Annie a její ošetřovně fakt kvalitní, neměla jsem sebemenší obavy nechat si odebrat krev nebo se vyšetřit. (Annie)

Se zdravotními riziky bohužel musí každý dobrovolník počítat. Jede do úplně jiného prostředí, na něž tělo není uzpůsobeno (Ines) a tak se s tím samo lépe či hůře vyrovnává. Vidíme, že téměř všechny dobrovolnice prodělaly místní nejčastější onemocnění, malárii, a nevyhnula se jim ani jiná onemocnění. Rozhodně se vyplatí nepodceňovat prevenci onemocnění, dbát na zvýšenou hygienu a nepřecházet prvotní příznaky onemocnění, tedy všeobecně známé rady a doporučení lékařů. Na tom, že je člověk nemocný, není samozřejmě nic divného, jen může být znepríjemňující fakt, že tam dobrovolník přijíždí pomáhat a nakonec sám potřebuje péči.

Pro zmírnění obavy ze zdravotních rizik případných zájemců o voluntariát v BC může sloužit dobrá zkušenost se zdravotní péčí, kterou si pochvalují a oceňují všechny bývalé dobrovolnice.

Únava

„Úplně zkraje na mě padla fakt taková únava, že jsem snad zůstala i ležet, to jsem měla pocit, že na mě i něco leze, taková horečka, zimnice... A to si myslím, nechci jako nějak... moje přechůdkyně, ona to myslela dobře, ale tím, že odjížděla jakoby hned, co já jsem přijížděla, tak mi chtěla jakoby hned vše ukázat. Já jsem ráno přiletěla a ona mě hned ten den odpoledne vzala do města, taxi busem, prostě hrozně moc toho bylo nového během toho prvního týdne, hrozně moc takových vzruchů i mimo to středisko, že toho bylo moc.“

„To bylo na konci školního roku, udělala se jakoby velká školní akce,...a oni mě pověřili vydáváním jídla pro dospělé. Takže já jsem od rána do večera lítala kolem nich, oni se tam dohadovali o jídlo, horší jak děcka. To byla prostě úplná katastrofa, já už jsem ten večer byla hrozně unavená. A už mě začala bolet hlava, v noci jsem dostala hrozný horečky, měla jsem snad 41, ta mama Annie tam nebyla, tak jsem to sotva tak do rána, a to byl zrovna státní svátek, Nezávislost Konga, tak žádný doktor tam, nic...“ (Christine)

Ze začátku jsem chtěla, snažila jsem se dokázat všem i sama sobě, že jsem pro místní komunitu i děcka přínosem, to pracovní nasazení jsem dost přepískla a pak mi došly síly... Ta druhá polovina pobytu pak byla po pracovní stránce o dost volnější, víc jsem cestovala a

vyhradila si dost času sama pro sebe. Měla jsem kvůli tomu ale celou dobu trochu výčitky svědomí. Byla chyba, že jsem si síly nerozvrhla rovnoměrněji. (Annie)

Únavu právem řadíme jako téma zdravotních rizik, neboť je významným faktorem v celkové fyzické i psychické kondici jednotlivce. Zrychlená adaptace na nové prostředí (Christine) či nerovnoměrné rozvržení sil pro celý pobyt (Annie) zpravidla vede k vyčerpání a doprovodným psychosomatickým obtížím (Christine). Bývá běžné, že dobrovolník chce být co nejvíce užitečný, a proto přepíná svoje síly, jak zde vidíme na příkladu Christine a Annie. Přestože je těžké třeba říct, že už nemůžu, potřebuji chvíli na odpočinek, bez dostatečné relaxace se pak výkon značně klesá.

➤ **Ostatní negativní aspekty DS**

Odloučení se v partnerském vztahu. Dopad na rodinu.

„Vzal nám s přítelem jeden rok, kdy jsme mohli a možná měli být více spolu, ale nakonec po všem tom jsme spolu, dokonce manželé...nevídané...ale ten způsob, jakým jsme ten rok žili od sebe se nám nějak moc zadírá do života,.. ale doufám, že se to zas vrátí. (Ines)

Jo, uvědomila jsem si, že v tomhle jsem sobec vůči mé rodině. Ze jsem si neuvědomila, že já chci jako jet do Konga, ale co to udělá s mou rodinou... Až pak jsem se dozvěděla o mamce, že chodila brečet různě po kamarádkách. Jakože to špatně nesli. (Helene)

Dobrovolník si zpravidla až dodatečně uvědomí, že on sice nabírá v cizině hodně zkušeností, každý den zažívá něco nového, život má pestřejší než jeho rodina a blízcí, kteří jsou doma. Že ale právě pro ně bývá obtížné přijetí faktu, že mají svého drahého člověka ve světě, o němž mají představu spojenou zejména s nebezpečím, násilím, zdravotními riziky (Helene). Pokud se jedná o odloučení v partnerském vztahu, jedna z respondentek si posteskla nad ztrátou společného času, v němž měli být spíše spolu (Ines). Někdy se odloučení plynoucí z přechodného pobytu v zahraničí chápou jako prověrka vztahu, nelze to ovšem generalizovat či nijak doporučovat, podle citované výpovědi Ines ji lze spíše přičíst k negativním aspektům DS.

Ztráta ideálů

„Vzalo mi to ideály jakoby o církvi, o tom řádu, že neřešili, když vznikl ten problém s tím bratrem, který pil. To bylo pro mě naprosto nepochopitelné! Ještě ta salesiánská pedagogika, kdy ten vychovatel tam má být příkladem...teda komunita to zprvu nevěděla, možná tušili, ale děcka to věděly. Děcka ulice ještě górá potřebují vidět příklad, že problémy se

neřeší drogami, a tak že to jde i bez toho. Vadilo mi to nehorázným způsobem, asi celkově, že se tam neřešily problémy.

Ale nevím, jak mi to vzalo ideály, že jako jsem nedokázala posoudit do jaké míry je to diplomacie, a do jaké míry je to zametání problému pod koberec, do jaké míry je to prostě, že se musí respektovat nějaký řád té společnosti...“ (Helene)

Ztrátu ideálů nemusíme jednoznačně chápat jako negativní aspekt DS. Jedná se sice o jisté vystřízlivění z představy o správném fungování společnosti, zároveň ale musíme připustit, že ztráta ideálů bývá nedílnou součástí dozrávání osobnosti. Nechceme zde obhajovat laxní postoj zaměstnanců BC, který Helene logicky nemohla pochopit, spíše se otvírá téma přijetí skutečnosti. I sebeušlechtilější myšlenka se v praxi může zcela diskreditovat právě tím, že lidé například zrovna poleví v zásadách nebo danou situaci nedokáží řešit, nejsou dostatečně kompetentní anebo jsou svázáni společenskými zvyklostmi, normami atd.

Rozmary počasí

„Že pak tam byla tak velká zima, to jsem fakt nečekala. To bylo kruté, že jsem se budila zimou, a to jsem spala pod třema dekama. A to bylo fakt šílné!“ (Helene)

Když se řekne Afrika, každému se vybaví obrovské horko. Ale pozor! Helena potvrzuje, že ne vždy je to ale pravda. Rozmary počasí mohou zaskočit a znepríjemnit pobyt prakticky kdekoli. Dostatečnou informovaností o celoročním počasí v tamní oblasti se může dobrovolník připravit i na rozmary počasí, ale nepředbíhejme, rady a doporučení dobrovolníkům představujeme v kategorii č. 4.

Drobné ztráty

„A jinak, co mi to vzalo? Osm kilo (smích), což bylo dobrý, to doporučuji. Jako redukční pobyt to bylo výborný!“ (Helene)

„Myslím, že kromě peněz, což je naprosto podřadné, mi vůbec nic nevzal.“ (Annie)

Mezi drobné ztráty, které už by se slušely spíše uvést pod čarou jako bonmot, můžeme citovat redukci hmotnosti (Helene).

Za pozornost stojí, že žádná respondentka nevnímá finanční újmu (ušlý zisk) jako ztrátu plynoucí z DS. Pouze Annie ji okrajově zmiňuje, ale nepřikládá jí větší význam. (Annie)

Shrnutí: Negativní aspekty DS

Bilancování dobrovolné služby přirozeně zahrnuje i negativa související s voluntariátem v Bakanja centre ale i pobytem v zahraničí obecně. Vedle pozitiv vidíme také omezenost člověka. Vnímáme, že ne vše se dařilo podle představ. Často nemoc a únava bránily v úplném nasazení, což potvrzují všechny respondentky. Také nepochopení okolí, chybějící zpětná vazba, rozlišná mentalita a jazyková bariéra rušily ideální podmínky pobytu. Dobrovolnice též řešily dlouhé odloučení od blízkých, které bylo někdy dost bolestné nejen pro ně, ale i pro ty, kteří zůstali doma.

Jak jsme již nadřekli u tématu ztráty ideálů, nelze chápat zmíněné negativní aspekty pouze jako nevydařené skutečnosti, kterými dobrovolník utrpěl ztrátu. Ze způsobu, jakým respondentky dané jevy popisují, můžeme vyčíst jistý nadhled, který jsme zmínili mezi pozitivy DS, a který získaly zřejmě právě díky konfrontaci s těmito negativními jevy. Dokazují tak, že nepředvídané a zátěžové situace napomáhají osobnímu růstu tím, že nás staví do nových situací, které musíme řešit a z nichž můžeme vytěžit ponaučení.

6.3 Krizové momenty a vypořádání se s nimi

V následující kapitole v obvyklém pořadí cituji krizové momenty jednotlivých respondentek a ihned k nim uvádím způsob, jakým daný moment případně další zátěžové situace řešily. Komentář je pak společný všem respondentkám v závěrečném shrnutí této kategorie.

➤ Ines

Krizové momenty: Odchody a loučení

„A pak jsem těžce nesla odchod jednoho malého klučiny, který přišel do Bakanja Centre v době kdy já. Po 4 měsících si pro něj přišla rodina, dobře pro něj, jednou konečně šťastný konec, ale během těch 4 měsíců jsem se dost upnula na toho klučinu a bylo tedy pro mě těžké se odvázat. Bylo to velmi rychlé, během 15 minut odešel domů někam 800 km daleko... malá pravděpodobnost, že se ještě uvidíme...

A další moment byl o prázdninách asi 3 měsíce před mým odletem, kdy asi 30 kluků odešlo jinam a přišli noví kluci... jste s nima denně, takže je těžké si udržet odstup, ale ono to ne-

jde a pak najednou se máte rozloučit... poslední tři měsíce jsem spíš už jen tak dožívala...nechtěla jsem se už vázat na nové kluky a spíš jsem se věnovala byrokratické práci....“

Způsob řešení: Sdílení těžkostí s další dobrovolnicí, korespondence a setkání s přítelem

Dost mi pomohlo i to, že tam byla ta druhá spolupracovnice. Ona věděla nejvíc, žila to samé, tak jsme to hodně řešili spolu. ...pak jsem se mohla třeba vypsát i svému příteli, jenže ono se to někdy těžko popisuje, když tam nežijete... když pak za mnou přijel na 14 dní, potom to bylo fajn, když jsme spolu mluvili, on znal ty lidi i prostředí, mohla jsem si mu postěžovat, co mi vadí anebo co mi zas dělá radost, to bylo v době, kdy už tam nebyla ani moje spolupracovnice, odjela spolu s těmi dalšími kluky, tak to bylo takové kritické, hlavně září.

➤ Christine

Krizový moment: Davové šílenství

Christine popisuje příhodu, kdy se před odjezdem na dovolenou rozhodla vydat dětem věci, které si u ní uschovávaly. Jenže netušila, že se k ní nahnou v jeden moment ... „A jich se nakupilo úplně chumel. Já jsem to měla popsány, ale v tu chvíli, jak se tam všichni začli rvát, ten dav, a teď prostě všichni, a já jsem někomu něco dávala, a někdo nepozorovaně vzal i jinou věc, a ten koho byla, ji tam pak nenašel. Takže teď byli naprdlí, ti co tam své věci už neměli. Tak to už jsem taky byla naprdlá, říkala jsem si, že jim to tady z dobré vůle schovávám, ráno mě budí o půl šesté, že chtěou mýdlo! Opruz! Já jim to tam vydávám a teď si to pokradou, a ještě prostě na mě byli hnusní, to už jsem taky byla hnusná.“

Způsob řešení: Odpočinek mimo Bakanja Centre

„No tak, co jsem mohla dělat? Rozdala jsem, co jsem měla, na koho nevyšlo, měl prostě smůlu. Zabouchla jsem dveře a šla spát. Druhý den hned ráno jsem odjížděla na tu dovolenou, tak jsem si pořádně odpočinula, už jsem to potřebovala, a v Bakanja se to zatím tak nějak uklidnilo.“

➤ Helene

Krizové momenty: Stesk po domově, vyčerpání

„Hrozně se mi stýskalo. Už jsem toho měla plný zuby, a tak. Kolikrát ty děcka, pubertáci, dokázaly dát člověku všechno pěkně sežrat.

Ale to bylo už na konci, fakt nejtěžší. To bylo takové jakoby na jednu stranu jsem vůbec nechtěla, na druhou stranu jsem chtěla, ať už to mám jakoby za sebou, prostě to loučení, to odpoutání se.“

Způsob řešení: Odreagování se ve virtuálním světě, čtení bulváru, sdílení s dalšími dobrovolníky, supervize

„mně pomohlo zavřít se k sobě, trochu si odpočinout, podívat se na nějaký seriál... Měla jsem sebou notebook, tak jsem se odreagovala při seriálu nebo si s někým povídala přes ICQ. Tam jsem četla dokonce právě v Blesku, to mi připadalo takové kontrastní, to bylo takové odpoutání se od místní reality, a to mi taky pomáhalo. To jsem docela hleděla, když mě poprvé napadlo něco takového udělat, tak jsem četla Blesk, hrozně malicherný problémy, to mě tak uklidňovalo. A jo, hrozně mi pomáhalo, když jsme se sešly všichni tři dobrovolníci, všechno jsme odrbali, rozebrali jsme to a tak.

Co se té závěrečné fáze týče, to jsem pak rozebírala se supervizorem, a ten mi říkal, že používám techniku spálených mostů, a že abych si neublížila tolik, že rovnou to zatnu. ...Já už vlastně ke konci jsem se utla tak týden před tím, že pak už jsem jakoby jenom dobíhala. To bylo fakt zvláštní.“

➤ Annie

Krizové momenty: Vyčerpání

Já to tempo prostě přepískla, a vrchol byl, když mi při večerní výuce v první třídě pak ruply nervy... Došly mi nejen síly, ale nějak i elán a nadšení.

Způsob řešení: Úprava pracovního režimu, čas pro sebe, opora v komunitě

„pak jsem už musela dost zvolnit. Ta druhá polovina pobytu pak byla po pracovní stránce o dost volnější, víc jsem cestovala a vyhradila si dost času sama pro sebe. Lidi z komunity mi ale taky dost pomohli, chovali se ke mně opravdu skvěle, byli přátelští a kdykoliv jsem

se na ně mohla obrátit. Tohle přijetí bylo velmi důležité a jsem za něj hrozně vděčná. Nebýt jejich podpory, zvládala bych to daleko hůř.

Shrnutí: Krizové momenty a vypořádání se s nimi

Velice důležité pro dobrovolníky je nutnost vypovídat se. Mít někoho, kdo s nimi probere problém nebo prostě je jen vyslechne. I odreagování formou jednoduchých intelektuálních aktivit, jako je sledování seriálů nebo čtení bulváru, přijde vhod. Je dobré, že v dnešní době mohutného rozmachu moderních technologií v tomto ohledu není ani v Africe problém se připojit na internet, kde už člověk lehce nalezne, co potřebuje. Přesto ani nejlepší počítač nenahradí blízkost člověka, možnost sdílení.

Pravidelná setkání se supervizorem neprobíhala ani u jedné z respondentek. Ve smlouvě mezi vysílající a přijímající organizací sice supervizor určený je, ale vzhledem k tomu, že se jedná o člověka z komunity, který zrovna neoplývá komunikačními dovednostmi, není supervize běžnou praxí. Jedna z respondentek připouští, že pokud by o setkání požádala, velmi pravděpodobně by se supervize uskutečnila, ale spíše neměla potřebu a nechtěla se této služby dožadovat.

6.4 Rady a doporučení

Do poslední kategorie směřuji konkrétní rady a doporučení, které respondentky zmínily během rozhovoru. Mnoho tipů, jak předejít komplikacím během DS se dá vyčíst již ve výše uvedených kategoriích, proto se nebudu zbytečně opakovat a nechám prostor čtenáři vyčíst ponaučení z již citovaných zážitků. Zde tedy uvádím zejména praktické tipy, postřehy a osvědčené recepty, které jsem sdružila do následujících oblastí. Vybrané oblasti se dále dělí na podoblasti.

➤ **Doporučení před odjezdem**

- ❖ **Střízlivé očekávání přínosu dobrovolníka**
- ❖ **Příprava na DS**
- ❖ **Potřebné informace aneb všeho s mírou**

- **Tipy pro výkon DS**
 - ❖ **Střízlivé očekávání přínosu dobrovolníka**
 - ❖ **Příprava na DS**
 - ❖ **Potřebné informace aneb všeho s mírou**

- **Praktické rady pro pobyt v DS**

- **Doporučení před odjezdem**

Střízlivé očekávání přínosu dobrovolníka

„...důležité je, že když někdo jede do Afriky, a myslí si, že spasí svět, že tam bude mega užitečný a bude pracovat od rána do večera, tak jako to je strašná hloupost. Nikdo tam o to nestojí! Nestojí tam ani tak o ty změny, že oni jsou rádi v tom svém zaběhaném systému. Ani děcka, ani dospělý, tak nějak je to nikam netlačí. ...A s tímhle by měl počítat. Že tam jdou věci pomalu, že nebude pracovat tak, jak tady se pracuje 8 hodin denně naplno, to se jim tam nikdy nestane. Že To není tím, že by to neuměli...že to tak prostě je. (Helene)

Příprava na DS

Tak s těma dobrovolníkama, co už tam byli, to mi asi dalo nejvíc. (Christine)

No, možná mi pomohlo si popovídat s tebou, abych měla alespoň nějakou představu... že člověk, když se řekne, že pojedou do Konga, do nějakého centra pro děti, tak si vůbec nic nepředstaví. Našla jsem na Netu fotky z Bakanja, úplně brutální. Říkám, to snad nemůžu přežít! Pak jsem potkala tebe, blondýna (smích) a přežila to! (Helene)

„Přípravný kurz byl skvělý. Některé informace jsem uplatnila, většinu sice ne, ale o to ani tak nešlo... Spíš šlo o to setkávání s ostatními, budoucíma i bývalýma dobrovolníkama, že to můžeš sdílet s někým, kdo prožívá to samé. Taky o to uvědomit si, co to vlastně dobrovolnictví je a co všechno obnáší a na základě toho pak rozhodnout, jestli na to mám nebo ne. A to si myslím, tyhle setkání 100 % splnila.“ (Annie)

Potřebné informace aneb všeho s mírou

„Rady mé bývalé dobrovolnice... dost mi toho povídala, jak si s nima malovala a dělala různé věci, až mi vstávaly vlasy hrůzou, bo já zjistila, že malovat neumím...kdyby mi to neřekla, tak tam jedu, že vše umím, ale takto jsem celý let řešila, jak to vyřeším...“

Pak mi ještě ta bývalka řekla, že se nemám moc odhalovat, tož jsem tam vezla věci jako kdybych jela někam na zimu...a přijedu a vidím další dobrovolnice, které byly málem v bikinách, tak co si mám o radách bývalky myslet? (smích)“ (Ines)

„můžu poskytnout naprosto konkrétní informace – např. o bydlení, stravování, práci, ale to prožívání je vždycky individuální.“ (Helene)

➤ **Tipy pro výkon DS**

Vhodné období pro výkon DS

„Je lepší tam jezdit od září, jak se jezdí. Já byla od listopadu, bo jsem ještě studovala. Září je lepší, že začíná školní rok a skoro celý rok jste se skoro samou partou děček...“ (Ines)

Program pro děti

„Připravit se na to, že třeba nebudou vědět, co dělat. Tak ať to neřeší a vezmou pár kluků a jdou se s nimi někam projít a prostě ať jsou s nima. A nemusí se obávat toho, že jsou tam zbytečné.“ (Ines)

„No, já bych jim určitě poradila, ať se nenachají vmanipulovat do něčeho, co jim nesedí... Oni čekali, Ines po večerech, oni tam vedly takový ty večerní doučování pro první třídu, a to já vím, že velký skupiny dětí obtížně zvládám, ...děcka by mi lezly po hlavě, oni by z toho nic neměly, já bych měla nervy, co s nima budu děla. Takže to už jsem dopředu odmítla,... A to jsem byla strašně ráda, protože ta představa, že ještě každý večer budu mít strach z toho.“ (Christine)

Racionální rozvržení sil pro celý pobyt

„Přece jenom rok je dlouhá doba, ještě většinou je tam dobrovolník sám, tak přeci jenom dělat něco, co ti sedne.“ (Christine)

„Nevyždímat se na začátku a pak těžce sbírat energii na další fungování.“ (Annie)

➤ **Praktické rady pro pobyt v BC**

„Nezapomenout si vzít alespoň jednu sadu nějakých elegantnějších věcí. Že ono se naskytne příležitosti, třeba v té komunitě, nějaké oslavy, zvlášť ta Afrika, že oni na sebe dbají, a ty tam nic nemáš, jdeš za takovou popelku, blbě se cítíš.“

*Jinak z toho co si sbalit, si zas člověk tolik nemusí dělat hlavu, kdyžtak si to pak dokoupí.“
(Christine)*

„hodně pomohlo, když jsem se bavila s bývalou dobrovolnicí, třeba s tím, že tílka nejsou vhodné, je dobré mít volné kalhoty a tak. To ti kluci docela řešili, a to kolikrát byly poznámky, a hrozně je mrzelo, že jsem odmítala nosit sukně. Jo, doporučuji legíny. Ta sukně je nepraktická, že se tam s těma děčkama furt někde válíš, dřepíš na zemi, takže by z toho mohly vzniknout blbý situace... S legínama, si myslím, je to v pohodě nosit sukni, že jinak člověka vypadá, pak i před těma místníma, že prostě ho líp přijímají.

...vzít si teplý oblečení, že tam je fakt zima.“ (Helene)

Shrnutí: Rady a doporučení

Z praktického hlediska je poučení pro další dobrovolníky dost důležité. Přesto však z výpovědí vyplývá, že stejně svůj pobyt v BC každý prožívá zcela odlišně a i rady ostatních je nutné brát s rezervou. Popovídat si s předchozím dobrovolníkem je samozřejmě nejcennější devizou, ale může s sebou nést také zbytečné obavy, že já tak dobrý nebudu. Každý si prostě musí najít svou individuální cestu. Pak jsou zde zmíněny také zajímavé poznámky o oblečení. Je pozoruhodné, že se k tomuto tématu vyjadřuje většina zúčastněných, takže to jistě hraje důležitou roli. Zvlášť asi u děvčat, když většinu času tráví v pánské společnosti.

7 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Primárním cílem výzkumu bylo nalezení odpovědi na hlavní výzkumnou otázku, tedy „Jaký je přínos dobrovolnické činnosti v Bakanja Centre pohledem dobrovolníků?“ a současně „Jaká jsou úskalí dobrovolnické činnosti v Bakanja Centre pohledem dobrovolníků?“.

Odpovědi nám přináší interpretace výpovědí respondentek zejména v první a druhé kategorii, tedy v pozitivních a negativních aspektech. Nelze to ovšem chápat černobíle, tedy pozitiva jako přínosy a negativa jako úskalí. Osobní růst a službu pro Bakanja Centre samozřejmě vnímáme za přínosné, zároveň ale jako obohacující se jeví mnohé negativní aspekty, které často přispívají k růstu a dozrávání osobnosti více než úspěchy, jichž dosáhneme snadnou cestou.

Podstatným závěrem výzkumu je také definování významu dobrovolnické zkušenosti či smyslu, který v ní dobrovolnice našly. To považují za podstatu, z níž se odvíjí dílčí dojmy z celého pobytu. Naposledy zde proto dávám slovo respondentkám, aby se vyjádřily.

„Smysl to určitě mělo, něco mi dali kluci a doufám, že i já jim a oni vijou, že je mám ráda a to je ten největší smysl!...“

Nemyslím si, že bych se nějak zásadně změnila...to asi kdyžtak okolí by mělo posoudit, ale asi nic...už tu zas žiju tím, kde žiju...“ (Ines)

„Asi, samozřejmě, to trochu změnil pohled na svět, nebo tak. Nenechám se tolik věcma vykolejit, ale nevím, prostě poznání jiné kultury.“

Jo, určitě, já myslím, doufám, že pro ty děti. Nemyslím, že pro všechny, ale aspoň pro některý, který se naučily číst, psát, počítat, ke knížkám si našly vztah, něco o evropské kultuře se dozvěděly. A s těma staršíma jsme vedli diskuze o životě, co dělat, a tak. Myslím, že to v nich také zanechalo, ne jistě ve všech, i to že mě volají. A pro mě taky určitě, to byla velká zkušenost. Dobřej pocit, že člověk byl užitečnej někde, ikdyž to je tady taky. Nevím, i to že jsem se podívala do té Afriky, trošku takové dobrodružství. (Christine)

Pro mě to mělo smysl, ono to tak mělo být. Já nad takovýma věcma nějak extrémně nepřemýšlím. Tohle jsem věděla hned, že to tak mělo být,... že tahle praxe byla dělaná pro mě. (Helene)

Nikdy jsem téhle zkušenosti nelitovala a nikdy nebudu, naopak si myslím, že to bylo nejlepší rozhodnutí, které jsem zatím v životě udělala. Je to jednoznačně úžasná zkušenost, ze které budu určitě ještě hodně čerpat. (Annie)

Všechny respondentky se shodují na tom, že cesta do Afriky a práce pro BC měla smysl. Většinou jde o jejich vlastní obohacení formou rozšíření obzorů, poznání sebe sama, uvědomění si vlastní užitečnosti, třeba jen obyčejnou přítomností u potřebných. Velikým přínosem jistě pro ně bylo také seznámením se s úplně jinou mentalitou a jazykem, které jsou interpretovány v jednotlivých kategoriích. Díky jejich přítomnosti v BC zase mohly seznámit místní obyvatele s kulturou vlastní země, České republiky.

Jasně z citovaných výpovědí mnohých témat také vyplývá, že každý si musí najít svou vlastní cestu, zbytečně se nenechat vystrašit řečmi těch, co už tam něco dokázali. Neměli by také čekat, že změní vše špatné v dobré. Spíš se snažit být k dispozici, pomáhat úsměvem, dobrým slovem. Že zkrátka ani tak nejde o zavádění nových systémů, a nečeká se, že dobrovolník naučí všechny děti správně francouzsky, nadchne je pro vzdělání a ve volném čase jim připraví speciální aktivity, že je to především o čase s nimi stráveném.

Při pozorování respondentek a na základě osobní zkušenosti pokládám za důležité připomenout časové hledisko, které velmi ovlivňuje závěry z DS. Hezky čitelné je to při posledních citacích, kdy Ines nevnímá DS jako zásadní obrat v životě, žije už jinými starostmi, kdežto Annie dává do výpovědi mnohem více emocí, čerpá z této zkušenosti mnohem intenzivněji. Obě respondentky dělí od DS dva roky. Dva roky dalších dojmů a zážitků, které se postupně vkrádají na místa silných emocí a cenných životních zkušeností získaných v BC. Během rozhovorů to naznačují i ostatní respondentky, a je to přirozené. Afrika zůstává srdeční záležitostí, zkušenosti posílily, ale život bývalých dobrovolnic pokračuje tím, co právě prožívají.

ZÁVĚR

Ambicí této práce bylo podat komplexní popis jedné z možností, kterou mladý člověk může nabrat cennou životní praxi. O potenciálu, který v sobě cestování skrývá, hovořil už polovinu 17. století učitel národů, J.A.Komenský:

„Jistou věcí je to, že se lidé cestováním plněji vzdělávají a uhlazují, neboť svět je jako kniha. Každý kraj, obec a každý člověk je stránkou této knihy a nahlížením do ní lze vždy něco získat. Aby se udržovala a podporovala svornost a jednomyslnost mezi národy sousedními i vzdálenými, je nutné, aby byli lidé vysíláni na cesty a po svém návratu předkládali své cestovatelské deníky“.

Kromě příležitosti k cestování, poznávání nových lidí a objevování jiné kultury, však v sobě dobrovolnictví v Bakanja Centre nese ještě další podstatné roviny, jakými jsou společná práce, nezištná pomoc, solidarita.

Za stěžejní část této práce považuji výzkum, jenž pátrá po přínosech a úskalích dobrovolné služby v Bakanja Centre opírající se o výpovědi bývalých dobrovolnic, které v centru působily 6 – 12 měsíců. Vzhledem ke skutečnosti, že mi rozhovor poskytly všechny dosud vyslané české dobrovolnice, vnímám jeho závěry jako hodnotné a poučné nejen pro příznivce voluntariátu mezi dětmi ulice v Kongu ale i pro všechny, kteří hledají adekvátní koncepci rozvojové spolupráce.

Jsem ráda, že mi praktická část umožnila splnění personálního cíle tím, že mi poskytla komparaci s jinými názory na přínos této zkušenosti a ukázala mi nové způsoby řešení obtížných situací, s nimiž jsem se také konfrontovala.

Během práce jsem si také uvědomila význam výchovy a vzdělávání nejen v rozvojovém světě, a také potřebnost osvěty, která právě skrze svědectví vlastní zkušenosti je k nezaplacení. Opět si více vážím životní úrovně naší země. Lituji jen, že nám zde chybí čas, abychom stihli vše, co bychom rádi. Současně obdivuji lidi, kteří odjíždí tisíce kilometrů daleko, aby věnovali svůj čas zadarmo pro práci ku prospěchu společnosti. Cení si neméně těch, kteří na ně doma čekají a fandí jim.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

- [1] BOSCO, T., NANNI, C. Dej mi duše : Salesiánská tradice. Přeložil L. Heryán. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006, 220 s., ISBN 80-7192-882-8.
- [2] Dobrovolnictví a dárcovství – obnova občanských ctností. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž a Hestia, 2001. 91 s. ISBN 80–85945-27–4.
- [3] FLICK, U. An introduction to qualitative research. 3rd ed. London : SAGE Publications, 2006, 443 s. ISBN 9781412911450
- [4] HENDL, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2
- [5] KLÉGROVÁ, A., ŠORMOVÁ, L., Dobrovolnictví, Praha: Vzdělávací institut ochrany, 2006, ISBN: 80-86991-68-7
- [6] Kolektiv autorů. Dobrovolníci v neziskových organizacích. Praha: ICN, o.p.s., 2001. 31 s. ISBN 80–86423-05–0.
- [7] KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese. 5.vyd. Praha: Portál, 2006. 147 s. ISBN 80–7367-181–6.
- [8] MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Vyd. 1. Praha : Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4
- [9] National Geographic Česko, Pohledy na kontinent, září 2005
- [10] Obyčejní lidé dělají neobyčejné věci. Hestia Praha: Portál, 2005. 88 s. ISBN 80–7367-017–8.
- [11] ŠVECOVÁ, J. a kol. Zadarmo jsme dostali, zadarmo dávejme. Praha: Salesiánská asociace Dona Boska, o. s., 2008. 80 s.
- [12] TOŠNER, J., SOSZANSKÁ, O. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. 2.vyd. Praha: Portál, 2006. 148 s. ISBN 80–7367-178–6.
- [13] VRCHOVSKÁ, E., Individuální přístup k žákům – učitelův strašák nebo pomocník?, Rodina a škola, 2008, č. 8

Internetové zdroje:

[14] Cagliero – salesiánský voluntariát [online] [cit. 2010-01-21] Dostupný z WWW: <<http://mladez.sdb.cz/cagliero-naplň/>>

[15] Celosvětový dobrovolnický portál. [online]. [cit. 2010-01-16] Dostupné na WWW: <<http://www.worldvolunteerweb.org/tools/about-us.html>>

[16] Dílo Matky Markéty, portál belgických misionářů [online]. [cit. 2010-01-20] Dostupné z WWW: <<http://www.omm.be/>>

[17] Evropská dobrovolná služba [online]. [cit. 2010-01-21] Dostupná na WWW: <<http://www.evs.place.cz/>>

[18] Hestia, občanské sdružení. [online]. [cit. 2010-01-16]. Dostupné na WWW: <<http://www.hest.cz/>>

[19] Hodač, T. a kol.: Dobrovolnictví [online]. [cit. 2010-01-21] dostupné z WWW: <http://www.eurodesk.cz/download/Brozura_Dobrovolnictvi.pdf>

[20] Informační systém pro aproximaci práva, Úřad vlády ČR [online]. [cit. 2010-01-30] Dostupný z WWW: <<http://isap.vlada.cz/>>

[21] Mezinárodní portál o lidských právech [online]. [cit. 2010-01-14] Dostupný z WWW: <<http://www.hrw.org/>>

[22] Organizace spojených národů [online]. [cit. 2010-01-16] Dostupná z WWW: <<http://www.un.org/>>

[23] Salesiáni Dona Boska [online]. [cit. 2010-01-21] Dostupné na WWW: <<http://www.sdb.org/>>

[24] Servisní a informační portál dobrovolnictví v České republice. [online]. [cit. 2010-01-12] Dostupné na WWW: <<http://www.dobrovolnik.cz/>>

[25] Supervize [online]. [cit. 2010-01-31] Dostupná z WWW.: <http://www.supervize.eu/o-supervizi/co-je-supervize/>

[26] Základní údaje o Demokratické republice Kongo na portálu Ministerstva zahraničních věcí [online]. [cit. 2010-01-21] Dostupné na WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/kongo_kinshasa/index.html>

Zákony:

[27] Zákon č. 198/2002, ze dne 24. dubna 2002 o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AFC	Africa Central (Střední Afrika)
BC	Bakanja Centre
CIVICUS	World Alliance for Citizen Participation (Světová aliance pro
DG EAC	The Directorate General responsible for Education and Culture (Generální ředitelství Evropské komise pro výchovu a kulturu)
DPI	Department of Public Information (Odbor poskytování informací veřejnosti)
ECOSOC	Economic and Social Council (Ekonomická a sociální rada OSN)
EDS / EVS	Evropská dobrovolná služba / European Voluntary Service
FJ	Francouzský jazyk
HIV	Human Immunodeficiency Virus (virus lidské imunitní nedostatečnosti)
IAVE	International Association for Volunteer Effort (Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí)
IDB	Inter-American Development Bank (Mezinárodní rozvojová banka)
IFRC	International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce)
LTV	Long-Term Volunteering (Dlouhodobá dobrovolná služba)
MDG	Millennium Development Goals (Rozvojové cíle tisíciletí)
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí ČR
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OMM	Oeuvres Maman Margueritte (Dílo Matky Markéty)
OSN	Organizace spojených národů
PO/VO	Přijímací organizace / Vysílající organizace
RDC	République démocratique du Congo (Demokratická republika Kongo)
SADBA	Salesiánská asociace Dona Bosca
UNDP	United Nations Development Programme (Rozvojový program OSN)
UNV	United Nations Volunteers Dobrovolnický program OSN

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Věková struktura obyvatelstva.....	23
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Kongo v číslech.....	22
Tabulka 2: Národní dialekty.....	23
Tabulka 3: Výzkumný vzorek – základní údaje.....	47
Tabulka 4: Profesní zařazení respondentů.....	48

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Finanční rozpočet na dobrovolníka v Kongu
- P II Smlouva mezi vysílající a přijímající organizací
- P III Smlouva mezi vysílající organizací a dobrovolníkem
- P IV Otázky do rozhovoru

PŘÍLOHA PI: FINANČNÍ ROZPOČET

Příklad 12-měsíční zahraniční dobrovolné služby na 1 dobrovolníka pro rok 2009:

	VO*)	PO*)	Dobrovolník	
A. Příprava v ČR	36 200 Kč	0 Kč	4 100 Kč	
cestovné (8x)	1 700 Kč		1 700 Kč	v případě potřeby hradí VO
stravování (8x)	1 000 Kč		2 400 Kč	
ubytování (8x)	1 500 Kč			
jazykový kurs				podle potřeby dobrovolníka
lektorné (na celý kurs)	30 000 Kč			
další náklady na přípravu	2 000 Kč			
B. Cestovní náklady	0 Kč	0 Kč	72 500 Kč	
letenka			60 000 Kč	
víza			2 500 Kč	v případě dotace hradí VO
očkování			10 000 Kč	v případě dotace hradí VO
C. Pojištění	30 000 Kč	0 Kč	18 000 Kč	
zákonné zdravotní				hradí stát
důchodové - sociální	30 000 Kč			jen v případě dotace
cestovní zdravotní			15 000 Kč	v případě dotace hradí VO
odpovědnosti za škodu			3 000 Kč	v případě dotace hradí VO
D. Výkon d. služby	0 Kč	72 000 Kč	0 Kč	
ubytování		36 000 Kč		
stravování		24 000 Kč		
kapesné		12 000 Kč		jen poskytne-li PO kapesné
E. Režijní náklady	5 000 Kč	0 Kč	0 Kč	
kancelář ...	5 000 Kč			
CELKEM	71 200 Kč	72 000 Kč	94 600 Kč	237 800 Kč

- Přesný rozpočet se může měnit podle místa dobrovolné služby, výše poskytnutých dotací a grantů, možnostech PO i dobrovolníka.
- Snaha je vždy podpořit dobrovolníka tak, aby případný nedostatek financí nebyl důvodem k neuskutečnění dobrovolnické služby!
- Každý dobrovolník ve spolupráci se SADBOU shání dárce pro svoji dobrovolnou činnost i pro podpůrnou činnost SADBY (lidé z farnosti, přátelé, firmy, benefiční koncerty,...)

*) VO = vysilající organizace, PO = přijímací organizace

PŘÍLOHA P II: SMLOUVA MEZI VYSÍLAJÍCÍ A PŘIJÍMAJÍCÍ ORGANIZACÍ

Smlouva mezi vysílající a přijímající organizací

Salesiánská asociace Dona Boska, o. s. (SADBA)

Zastoupená: Ing. Mgr. Jaroslavem Vracovským, statutárním zástupcem

Adresa: Kobylišké nám. 1000/1, Praha 8 - Kobylice, 182 00

Telefon: 00420/283 029 229

Mail: sadba@sadba.org

IČO: 27006131

jako vysílající organizace na straně jedné (dále jen “vysílající organizace

a

Zastoupený:

Adresa, IČO, Telefon, Mail:

jako přijímající organizace na straně druhé (dále jen „přijímající organizace“)

uzavírají smlouvu o výkonu dobrovolné služby.

I.

Podmínky výkonu dobrovolnické služby

1. Dobrovolník bude vykonávat dobrovolnickou službu u přijímající organizace **od ... do ...**.
2. **Místem** výkonu dobrovolnické služby je ... , případně jiné místo stanovené přijímající organizací, kde tato organizace realizuje svoji činnost.
3. Dobrovolník bude v přijímající organizaci zapojen především do volnočasových aktivit pro děti a mládež, vedení zájmových kroužků, víkendových a prázdninových akcí, nízkoprahových klubů a dalších činností souvisejících se zajištěním chodu přijímající organizace.

II.

Povinnosti vysílající organizace

1. **Připraví** dobrovolníka po teoretické i praktické stránce podle plánu přípravy.
2. Vyžádá si na dobrovolníkovi, popřípadě sama zajistí **dokumenty potvrzující způsobilost** dobrovolníka k dobrovolnické službě.

3. Sjedná a případně i uhradí pro dobrovolníka cestovní zdravotní **přípojištění**, pojištění odpovědnosti za škodu, kterou dobrovolník při výkonu služby způsobí, a příp. úrazové přípojištění.

III.

Povinnosti přijímající organizace

1. Poskytne dobrovolníkovi na své náklady ubytování a stravu.
2. Poskytne dobrovolníkovi kapesné ve výši za každý měsíc dobrovolnické služby. / Nebude-li po začátku dobrovolnické služby sjednáno jinak, nebude dobrovolníkovi poskytnuto žádné kapesné.
3. Bude dobrovolníkovi poskytovat potřebné **pracovní a ochranné prostředky**.
4. Nastanou-li **rizika** ohrožující život nebo zdraví dobrovolníka, bude o této skutečnosti neprodleně informovat vysílající organizaci a přijme taková opatření, která tato rizika vyloučí nebo omezí.
5. Zajistit **supervizora**, který bude kontaktovat dobrovolníka alespoň jedenkrát za měsíc za účelem hodnocení průběhu dobrovolnické službě.

IV.

Společná ujednání

1. **Pracovní doba** dobrovolníka je 40 hodin týdně.
2. **Dovolenou** stanovuje dobrovolníkovi přijímající organizace, a to v rozsahu týdně.
3. Dobrovolník má nárok na **den v týdnu** volna.
4. Zástupci přijímající i vysílající organizace se budou průběžně vzájemně informovat o průběhu a hodnocení dobrovolné služby dobrovolníka.

V dne

Ve dne

Ing. Mgr. Jaroslav Vracovský

za vysílající organizaci

za přijímající organizaci

PŘÍLOHA P III: SMLOUVA MEZI VYSÍLAJÍCÍ ORG. A DOBROVOLNÍKEM

Smlouva mezi vysílající organizací a dobrovolníkem

uzavíraná podle § 3 odst. 2 a § 5 odst. 2 zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), a podle § 51 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Salesiánská asociace Dona Boska, o. s. (SADBA)

Zastoupená: Ing. Mgr. Jaroslavem Vracovským, statutárním zástupcem

Adresa: Kobylišké nám. 1000/1, Praha 8 - Kobylice, 182 00

Telefon: 00420/283 029 229

Mail: sadba@sadba.org

IČO: 27006131

jako vysílající organizace na straně jedné (dále jen “vysílající organizace“),

a

Jméno a příjmení dobrovolníka

rodné číslo, trvalým pobytem:

jako dobrovolník (dále jen “dobrovolník“)

uzavírají tuto smlouvu:

I.

Předmět smlouvy

Vysílající organizace se zavazuje umožnit dobrovolníkovi výkon dobrovolnické služby v rámci akreditovaného programu „Cagliari – salesiánský voluntariát“ podle této smlouvy pro potřebu **přijímající organizace Oeuvres Maman Marguerite, av. Ruwe 21, Lubumbashi, Demokratická republika Kongo** (dále jen “přijímající organizace“) a dobrovolník se zavazuje vykonávat tuto dobrovolnickou službu u přijímající organizace, a to svědomitě, pečlivě, podle pokynů přijímající organizace a bez nároku na odměnu.

II.

Vymezení dobrovolné služby

1. Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu **od dd. mm. rrrr do dd. mm. rrrr**.
2. **Místem výkonu** dobrovolnické služby je Bakanja Centre, Lubumbashi případně jiné místo stanovené přijímající organizací, kde tato organizace realizuje svoji činnost.
3. **Předmětem** dobrovolnické služby jsou především volnočasové aktivity, doučování, asistence a další výchovné a vzdělávací programy v centru a přilehlých komunitách pro děti a mládež, případně další činnosti související se zajištěním chodu přijímající organizace.

III.

Ustanovení týkající se vysílající organizace

1. Vysílající organizace prostřednictvím přijímající organizace zajišťuje dobrovolníkovi po dobu výkonu dobrovolnické služby **ubytování** v místě výkonu dobrovolnické služby.
2. Vysílající organizace prostřednictvím přijímající organizace zajistí dobrovolníku po dobu výkonu dobrovolnické služby bezplatné celodenní **stravování**.
3. Vysílající organizace zajistí dobrovolníkovi prostřednictvím přijímající organizace poskytnutí **pracovních prostředků** a osobních **ochranných** prostředků podle skutečné potřeby vyplývající z předmětu dobrovolnické služby dobrovolníka.
4. Vysílající organizace se zavazuje uzavřít za dobrovolníka **pojistnou smlouvu** kryjící odpovědnost na majetku nebo zdraví, kterou dobrovolník při výkonu dobrovolnické činnosti způsobí z nedbalosti sám nebo mu bude při výkonu dobrovolnické služby způsobena, a sjednat zdravotní přípojištění pro dobrovolníka ve státě Jihoafrická republika. Vysílající organizace se zavazuje uhradit výdaje spojené se sjednáním tohoto pojištění.

IV.

Ustanovení týkající se dobrovolníka

1. Dobrovolník se zavazuje k účasti na předvstupní **přípravě** organizované vysílající organizací a vysílající organizace se zavazuje tuto přípravu dobrovolníkovi poskytnout včetně informování dobrovolníka o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnické služby, která by mohla ohrozit jeho život nebo zdraví.
2. Pro zabránění možným rizikům ze strany způsobilosti dobrovolník **doloží**:
 - zdravotní potvrzení o fyzické a psychické způsobilosti dle zákona 258/2000 Sb., § 10 odst.2, které nebude starší jak 3 měsíce, ve kterém registrující lékař na základě

posouzení zdravotního stavu dobrovolníka vymezení činnosti, které s ohledem na svůj zdravotní stav není dobrovolník schopen vykonávat,
- výpis z evidence Rejstříku trestů, ne staršího než 3 měsíce a
- písemné prohlášení, že v době sjednání smlouvy není proti dobrovolníkovi vedeno trestní řízení.

3. Výkon dobrovolnické služby je rozvržen na **40 hodin týdně** a není fixní. Rozvržení výkonu dobrovolnické služby a doby odpočinku stanovuje dobrovolníkovi závazně přijímající organizace.
4. Dobrovolníkovi nebude ze strany vysílající organizace poskytováno žádné **kapesné**.
5. Dobrovolník se zavazuje podávat **zprávy vysílající organizaci** o průběhu dobrovolnické činnosti minimálně jedenkrát za měsíc.
6. Dobrovolník se zavazuje zpracovat pro vysílající organizaci písemně **závěrečný dotazník** po ukončení dobrovolnické činnosti, a to nejdéle do 3 měsíců od ukončení dobrovolné služby, a zúčastnit se **závěrečného hodnotícího setkání**.
7. **Dovolenou** stanoví dobrovolníkovi přijímající organizace podle svých potřeb a možností po vzájemné dohodě s dobrovolníkem.
8. Dobrovolník se zavazuje **vrátit** poměrnou část výdajů vynaložených vysílající organizací v souvislosti s přípravou na výkon dobrovolnické služby dobrovolníka a s výkonem dobrovolnické služby dobrovolníka, pokud dojde k předčasnému ukončení výkonu dobrovolnické služby dobrovolníka z jiných než zřetele hodných důvodů.
9. Dobrovolník se zavazuje neprodleně **oznámit změnu** svých kontaktních adres a telefonů vysílající organizaci.
10. Dobrovolník souhlasí s tím, že jím poskytnuté **osobní údaje** budou použity k informování pracoviště, které si dobrovolník zvolí pro svou činnost, pro vnitřní potřebu dobrovolnického programu, zejména k evidenčním a statistickým účelům, a pro sjednání pojištění dobrovolníka.
11. Dobrovolník dává souhlas se **zveřejňování svých zpráv** včetně fotografií nebo jejich částí týkajících se průběhu dobrovolné služby zasílaných na společnou mailovou adresu caglieroe@centrum.cz za účelem podpory a propagace dobrovolnictví.

V.

Závěrečná ustanovení

1. Předčasné ukončení dobrovolné služby je možné za následujících podmínek:

- a) **ze strany vysílající organizace** - Dobrovolnickou službu dobrovolníka může vysílající organizace předčasně ukončit z obdobných důvodů, ze kterých je možno ukončit pracovní poměr zaměstnance v pracovním poměru podle zákoníku práce (hrubé porušení pracovních povinností apod.). Výkon dobrovolnické služby v

takovém případě končí uplynutím 3 dnů po písemném oznámení vysílající organizace dobrovolníkovi, že se předčasně ukončuje jeho dobrovolnická činnost. Dobrovolník je povinen v tomto případě odcestovat v nejbližším možném termínu zpět domů, není-li sjednáno jinak. Dobrovolník má na tuto nezbytně nutnou dobu nárok na ubytování zajištěné přijímající organizací.

b) ze strany dobrovolníka - Dobrovolnickou službu může dobrovolník předčasně ukončit pouze z velmi závažných důvodů. Výkon dobrovolnické služby v tomto případě končí uplynutím 14 dnů ode dne oznámení rozhodnutí a důvodů dobrovolníka přijímající i vysílající organizaci. Dobrovolnickou službu je možné ukončit před uplynutím 14 dnů pouze po předchozím schválení ze strany přijímající i vysílající organizace. Výkon dobrovolnické služby v takovém případě končí datem, na kterém se dobrovolník, přijímající i vysílající organizace dohodnou.

c) ze strany přijímající organizace - Přijímající organizace může ukončit dobrovolnou službu dobrovolníka v následujících případech:

- dobrovolník nedodrží podmínky smlouvy
- místní státní úřady vyžadují podle platných právních ustanovení ukončení dobrovolné služby
- aktuální zdravotní stav dobrovolníka není podle vyjádření zdravotního lékaře slučitelný s dalšími pobytem v zemi
- chování dobrovolníka poškozují dobré jméno přijímající organizace
- dobrovolník není způsobilý pro výkon dobrovolné služby a tuto nezpůsobilost nelze odstranit průběžnými konzultacemi ani jiným způsobem (přeložení na jinou práci apod.).

K ukončení dobrovolné služby ze strany přijímající organizace je nutná předchozí konzultace s vysílající organizací. Výkon dobrovolnické služby v tomto případě končí nejdříve uplynutím 14 dnů ode dne konzultace rozhodnutí přijímající organizace s vysílající organizací. Dobrovolnickou službu je možné ukončit před uplynutím 14 dnů pouze po předchozím schválení ze strany přijímající i vysílající organizace. Výkon dobrovolnické služby v takovém případě končí datem, na kterém se dobrovolník, přijímající i vysílající organizace dohodnou. Dobrovolník je povinen v tomto případě odcestovat v nejbližším možném termínu zpět domů, není-li

sjednáno jinak. Dobrovolník má na tuto nezbytně nutnou dobu nárok na ubytování zajištěné přijímající organizací.

Všechny výše uvedené změny vyžadují písemný dodatek.

2. **Nedílnou součástí** této smlouvy tvoří také potvrzení o seznámení dobrovolníka s prevencí infekčních nemocí a kopie smlouvy mezi vysílající a přijímající organizací.
3. V otázkách touto smlouvou výslovně neupravených se strany řídí příslušnými ustanoveními zákona o dobrovolnické službě a občanského zákoníku.
4. Veškeré **dodatky** k této smlouvě vyžadují písemnou formu.
5. Smluvní strany prohlašují, že tuto smlouvu uzavřely svobodně a vážně, nikoli v tísní či za nápadně nevýhodných podmínek a na důkaz toho připojují své podpisy.

V Praze dne

Ing. Mgr. Jaroslav Vracovský

za vysílající organizaci

Dobrovolník

PŘÍLOHA IV : OTÁZKY DO ROZHOVORU

1. Jak ses dozvěděla o projektu Cagliari?
2. Je to tvá první zkušenost s dobrovolnictvím?
3. Proč právě do Konga? (– Pro Kongo ses rozhodla již před zapojením se do projektu, anebo jsi se Kongu dostala až během přípravy? Myslíš, že dobrovolná služba v zahraničí je významnější/potřebnější v rozvojovém světě více než u nás?)
4. Co jsi očekávala před odjezdem do Konga? Jaká měla být tvá úloha? S jakou vizí jsi opouštěla ČR?
5. Jaké bylo tvé uplatnění v Bakanja Centre? Můžeš specifikovat tvé aktivity? Kdo tě úkoloval? Mělas dostatek osobního volna/odpočinku?
6. Co tě překvapilo? Jak tě přijaly děti? Jaká byla spolupráce s kolegy? S komunitou, dobrovolníky, zaměstnanci?
7. Připadala sis užitečná, prospěšná?
8. S čím ses vyrovnávala nejhůře? Objevily se krizové momenty? Kdy ses cítila bezradná? Zbytečná? Vyčerpaná?
9. Jak jsi tuto situaci řešila?
10. Jak jsi ten pobyt zvládala zdravotně? (Byla s očkována, užívalas malarika? Jak probíhala případná léčba? Mělas strach o život?)
11. Jak hodnotíš přípravný kurz, který jsi absolvovala u Sadby? (Připravil tě dostatečně? Co jsi v praxi ocenila? Co v něm chybělo? Máš zlepšovací návrhy a opatření?)
12. Co bys doporučila zájemcům o dobrovolnickou zkušenost v Bakanja centre? (Na co se mají připravit? A čeho se naopak nemusí podle tebe obávat?)
13. Uplatnila jsi zde zkušenosti z dobrovolné služby? (jazykové, odborné, spolupráce v multikulturní společnosti, aj., spolupracuješ se Sadbou)
14. Můžeš shrnout, co ti ten rok dal? A co vzal? Vrátila by ses? (Litovala jsi někdy, že ses na to dala? Považuješ dobrovolnickou zkušenost v BC za zásadní změnu ve tvém životě?)
15. Myslíš, že to mělo smysl? Jaký?